

प्रकरण पाच

ग्रामपंचायत विभाग

प्रमुख ग्रामपंचायतींचे लेखापरीक्षण

संचालक, स्थानिक निधी लेखापरीक्षा, महाराष्ट्र राज्य यांच्या अधिपत्याखाली लेखापरीक्षा आस्थापनेमार्फत ज्या ग्रामपंचायतीचे ग्रामनिधीतील वार्षिक उत्पन्न रुपये 25,000/- अथवा त्याहुन अधिक आहे, अशा राज्यातील सुमारे 27,909 ग्रामपंचायतींच्या लेख्यांचे वार्षिक लेखापरीक्षण केले जाते. त्याचबरोबर जवाहर रोजगार योजनेचेही लेखापरीक्षण केले जाते. ग्रामपंचायतीचे लेखापरीक्षण अहवाल संबंधित ग्रामपंचायतींना पाठविले जातात. ग्रामपंचायतींच्या लेखापरीक्षण अहवालाच्या अनुपालनाची पडताळणी या विभागामार्फत करण्यात येत नाही. अनुपालन पडताळणीचे अधिकार स्थानिक निधी लेखापरीक्षा विभागाकडे देणे आवश्यक वाटते.

ग्रामपंचायतींच्या लेखापरीक्षण अहवालात अंतर्भूत असलेले काही महत्त्वाचे आक्षेप या प्रकरणात पुढे दिले आहेत.

5.1 ग्रामपंचायतीने जमा रकमा परस्पर रोखीने अथवा सेल्फ धनादेशाद्वारे अदा करणेबाबत.

ग्रामपंचायत कशेळी, तालुका भिवंडी, जिल्हा ठाणे, सन 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 4) - सन 2014-15 या वित्तीय वर्षाचे ग्रामपंचायत कशेळीचे लेखापरीक्षण केले असता याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

मुंबई (ग्रामनिधी अभिरक्षा व गुंतवणूक) अधिनियम 1959 चा नियम 2 व मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 57(2) नुसार वसूल करण्यात आलेल्या सर्व प्रकारच्या रकमा प्रथम ग्रामनिधीत जमा करून नियम 4 अन्वये ग्रामसेवकांकडे जेवढी रक्कम ठेवण्यास परवानगी देण्यात आली असेल त्या रकमे व्यतिरीक्त सर्व रकमा ग्रामपंचायतींच्या बँक खात्यात भरणा करणे आवश्यक आहे. मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 38(3) प्रमाणे ग्रामपंचायतीच्या ठरावाद्वारे मान्यता घेऊन बँकेतून उचल करून खर्च करणे अपेक्षित आहे. तथापि ग्रामपंचायत कशेळी, तालुका भिवंडी, जिल्हा ठाणे यांनी रुपये 17,52,876/- एवढी रक्कम परस्पर रोखीने अथवा सेल्फ धनादेशाद्वारे खर्च केलेली आहे.

5.2 शुभेच्छा जाहीरातीवरील खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत शहापूर, तालुका शहापूर, जिल्हा ठाणे, सन 2012-2013 ते 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 5) - ग्रामपंचायत शहापूर, तालुका शहापूर, जिल्हा ठाणे, सन 2012-13 ते 2014-15 मध्ये ग्रामपंचायतीने शुभेच्छा जाहिरातीवरील रक्कम रुपये 1,37,000/- इतका खर्च केला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 मधील कलम 45 व अनुसूची 1 मधील नमूद केलेल्या बाबींमध्ये शुभेच्छा जाहिरातींवर खर्चाचा समावेश नसल्याने सदर खर्च नियमबाह्यपणे केल्याचे दिसून येते.

5.3 विकास कामातील / बांधकामातील कामात झालेल्या अनियमितता.

ग्रामपंचायत शहापूर, तालुका शहापूर, जिल्हा ठाणे, सन 2012-2013 ते 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 9) - ग्रामपंचायत शहापूर, तालुका शहापूर, जिल्हा ठाणे यांनी रक्कम रुपये 62,24,863/- एवढ्या किमतीची विकास कामे ग्रामपंचायतीस प्राप्त झालेल्या अनुदानातून आणि पंचायत समिती निधीमधून केलेली आहेत. याबाबत खालीलप्रमाणे आक्षेप असून सदरचा खर्च आक्षेपाधीन ठेवण्यात आलेला आहे.

1) सदर कामासाठी जाहीर निविदा मागविण्यात आलेल्या नाहीत.

- 2) बांधकामासाठी / दुरुस्तीसाठी खरेदी करण्यात आलेल्या साहित्याची साठा नोंदवही लेखापरीक्षणास सादर न केल्याने तपासता आलेली नाही.
- 3) कामाची नोंद ग्रामपंचायत नमुना क्रमांक 25 व 26 मध्ये घेण्यात आलेली नाही.
- 4) बांधकाम करण्यात आलेली जागा ग्रामपंचायतीच्या मालकीची असल्याचे तसेच सदर काम इतर अनुदानातून करण्यात आलेले नसल्याचे दस्तऐवज नस्तीस नाहीत.
- 5) महाराष्ट्र शासन, महसूल व वन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक गौखनि-10/206/प्र.क्र.57, दिनांक 15/12/2006 नुसार स्वामित्वधनाची रक्कम वसूल करून शासन खाती भरणा करणे आवश्यक आहे.
- 6) केलेल्या कामाची मोजमापे मोजमाप पुस्तकात नोंदविण्यात आलेली नाहीत.
- 7) केलेल्या कामांची प्रशासकीय मान्यता, तांत्रिक मान्यता, मोजमाप पुस्तिका आणि मुल्यांकन दाखले लेखापरीक्षणास सादर करण्यात आलेले नाहीत.
- 8) विकास कामांसाठी वापरण्यात आलेल्या साहित्याची गुणवत्ता चाचणी प्रमाणपत्र घेण्यात आलेले नाही.

5.4 विकास कामेमधून रस्ते मजबुतीकरण व डांबरीकरण करणेसाठी केलेल्या खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत अक्करपट्टी, तालुका पालघर, जिल्हा पालघर, सन 2013-2014 (परिच्छेद क्रमांक 3) - सन 2013-14 या वित्तीय वर्षाचे ग्रामपंचायत अक्करपट्टीचे लेखापरीक्षण केले असता अहवाला सोबत जोडलेल्या अनुसूची अ मध्ये नमूद केलेल्या एकूण 4 कामांवर सन 2012-13 वर्षात रक्कम रुपये 20,87,672/- इतका तर सन 2013-14 या वर्षात रुपये 37,11,734/- इतका खर्च केला आहे. एकूण 4 कामांवर एकूण रक्कम रुपये 57,99,406/- इतका खर्च झाला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) प्रशासकीय व तांत्रिक मंजूरी घेतलेल्या सदर कामांना, निविदांची मागणी स्थानिक साप्ताहिक पत्रात दिली असून, जिल्हास्तरीय व राज्यस्तरीय पेपरात जाहिरात न दिल्याने जास्त निविदा प्राप्त होवून त्यांचा स्पर्धात्मक दरांचा लाभ पंचायतीस झाला नाही.

2) मेघना इंटरप्रायजेस यांना दिलेल्या कामाची (आदेश क्रमांक 202, दिनांक 22/02/2013) सुरक्षा अनामत रक्कम रुपये 2,92,230/- घेतले बाबतची कागदपत्रे उपलब्ध झाली नाही. सदर सुरक्षा अनामत घेतल्याची खात्री करणे आवश्यक आहे.

3) शासन परिपत्रक क्रमांक झेडपीए 1093/प्र.क्र.1516/33, दिनांक 10/12/1993 तसेच महाराष्ट्र शासन, सार्वजनिक बांधकाम विभाग परिपत्रक क्रमांक जीईए 1/106/प्र.क्र.14/इमा.2, दिनांक 02/05/2006 नुसार कामाची विभागणी करू नये असे असताना कामाची विभागणी केली आहे.

4) अहवाल वर्षात केलेल्या रस्ते कामाची मोजमाप पुस्तिकेनुसार मुल्यांकन एकूण रक्कम रुपये 21,78,532/- चे असून काम पूर्णत्वाचे दाखल्यानुसार रक्कम रुपये 24,20,595/- इतके आहे. तफावत रक्कम रुपये 2,42,063/- इतकी आहे. तरी याबाबत खुलासा होणे आवश्यक आहे

5) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, परिपत्रक क्रमांक ग्रा.सयो 2008/ प्र.क्र.75/यो.9, दिनांक 29/05/2008 नुसार बांधकामासाठी लागणाऱ्या साहित्याची चाचणी अहवाल घेणे आवश्यक आहे. असे अहवाल प्राप्त करून कामाचे दर्जाबाबत खात्री पटविणे आवश्यक आहे.

6) सदर 4 कामांवर एकूण रक्कम रुपये 57,99,406/- इतका खर्च झाला असून कामाचे मुल्यांकन रक्कम रुपये 21,78,532/- इतके आहे. त्यामुळे मुल्यांकनापेक्षा जादा खर्च रक्कम रुपये 36,20,874/- इतका केला आहे. तरी सदर जादा खर्चाबाबतची मुल्यांकने सादर करावी अन्यथा जादा खर्च रक्कम रुपये 36,20,874/- संबंधीतांकडून वसूल करणे आवश्यक आहे.

7) 1 टक्के कामगार कल्याण उपकर, 1 टक्के विमा, 1 टक्के आयकर व 4 टक्के मुल्यर्धित कराची रक्कम ठेकेदाराकडून वसूल करून शासन खाती भरणा केल्याची खात्री पटविणे आवश्यक आहे.

8) महाराष्ट्र शासन, महसूल व वन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक गौण खनिज 10/0206/प्र.क्र.57/ख, दिनांक 11/02/2010 नुसार देयकासोबत गौण खनिज भरणा पावत्या जोडणे आवश्यक आहे. अशी कार्यवाही झाली असल्याने गौण खनिज वसुली करून शासनखाती भरणा केल्याची खात्री पटविणे आवश्यक आहे.

9) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, परिपत्रक क्रमांक झेडपी/2000/प्र.क्र.44/ 33, दिनांक 22/12/2000 नुसार मोजमाप पुस्तिकेत मोजमापे नोंदविताना दिनांक लिहणे व दिनांकीत स्वाक्षरी करणे आवश्यक आहे. तथापि अशी कार्यवाही झाली नाही.

10) जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखासंहिता 1968 चे नियम 207 प्रमाणे गोळा केलेल्या खडीची पासणी दूस-या उपअभियंता यांचेकडून करून घेणे आवश्यक असतांना तपासणी करून घेणेत आली नसल्याचे मोजमाप पुस्तिकाची पडताळणी केली असता दिसून येते.

5.5 पोटकिर्दवहीत नोंद केलेली वसूल रक्कम रोखवहीत रुपये 1,06,251/- कमी नोंद केलेबाबत.

ग्रामपंचायत वडवली-सवदे, तालुका तलासरी, जिल्हा पालघर, सन 2013-2014 (परिच्छेद क्रमांक 3) - सन 2013-14 या वित्तीय वर्षात घरपट्टी वसुलीची पावती पुस्तके, वसुली पोटकिर्द व मुख्य निधीची पडताळणी केली असता दिनांक 12/09/2013 ते 31/03/2014 या कालावधीत वसुलीचे पोटकिर्दीत एकूण रक्कम रुपये 3,50,535/- इतकी असताना रोखवहीत मुख्य किर्दीत एकूण रक्कम रुपये 2,44,284/- जमा नोंद केली आहे. त्यामुळे कमी जमा केलेली रक्कम रुपये 1,06,251/- तपासणी करून संबंधीतांकडून वसुलीची कार्यवाही करणे आवश्यक आहे.

5.6 विकास कामांबाबत.

ग्रामपंचायत शहाबाज, तालुका अलिबाग, जिल्हा रायगड, सन 2013-2014 (परिच्छेद क्रमांक 2) - महाराष्ट्र शासन, उद्योग उर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय क्रमांक भांखसं/1093/(2735) उद्योग-6 मंत्रालय/मुंबई 31, दिनांक 16/07/1993 अनुसार कामाच्या जाहिर निविदा मागविल्या नाही. शासन निर्णय दिनांक 11/02/2010 अन्वये गौण खनिजावरील स्वामित्वधनाची रक्कम वसूल करण्यात आलेली नाही, कामाच्या माहितीचा फलक लावला नाही, ठेकेदाराकडून आयकर वसूल केलेला नाही. तसेच कार्यकंत्राटकर, मुल्यवर्धीतकर व सुरक्षा अनामत वसूल केलेली नाही.

काम केलेल्या जागा मालकिचे दाखले उपलब्ध झाले नाही, कामाच्या नोंदी नमुना नंबर 25 व (स्थावर मालमत्ता नोंदवही) व नमुना क्रमांक 26 (रस्ता नोंदवही) मध्ये घेतल्या नाही. तसेच काम क्रमांक 1,2,3 व 5 चे प्राकलने व काम क्रमांक (1) चे मुल्यांकन उपलब्ध झाले नाही.

5.7 15 टक्के मागासवर्गीयांसाठी करावयाच्या खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत शहाबाज, तालुका अलिबाग, जिल्हा रायगड, सन 2013-2014 (परिच्छेद क्रमांक 8) - महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास विभाग शासन निर्णय क्रमांक ग्रापप्र/1089/54/प्र.क्र.1053/21अ, दिनांक 18/11/1989 अन्वये ग्रामपंचायतीनी त्यांच्या एकूण उत्पन्नाच्या 15 टक्के रक्कम प्रतिवर्षी मागासवर्गीयांच्या उन्नतीसाठी खर्च करणे आवश्यक आहे. परंतु तसे न करता रक्कम रुपये 5,79,321/- कमी खर्च केल्याचे दिसून येते.

5.8 15 टक्के मागासवर्गीयांसाठी करावयाच्या खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत चरी, तालुका अलिबाग, जिल्हा रायगड, सन 2012-2013 व 2013-2014 (परिच्छेद क्रमांक 7) - महाराष्ट्र शासन निर्णय, ग्रामविकास विभाग, आदेश क्रमांक ग्रापप्र/1089/54/प्र.क्र.1053/21अ, दिनांक 18/11/1989 मध्ये सुचविलेल्या अटी व शर्तीस अधीन राहून ग्रामपंचायत कार्यक्षेत्रातील अनुसूचित जाती/जमाती व भटक्या जमाती व इतर मागासवर्गीय यांचे विकासासाठी व त्यांचे उन्नतीसाठी 15 टक्के खर्च करणे बंधनकारक असतांना ग्रामपंचायतीने खर्च केलेला नाही. तरी तात्काळ अनुशेष पूर्ण करून पूर्तता दाखवावी.

5.9 तेराव्या वित्त आयोगातून केलेल्या खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत चरी, तालुका अलिबाग, जिल्हा रायगड, सन 2012-2013 व 2013-2014

(परिच्छेद क्रमांक 24) - तेराव्या वित्त आयोगातून केलेल्या खर्चाबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

- 1) महाराष्ट्र शासन, उद्योग ऊर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय क्रमांक भांखसं/1088/2512/उद्योग/6, दिनांक 02/01/1992 नुसार नियमाप्रमाणे तीन दरपत्रके/निविदा मागवून खरेदी केली नाही.
- 2) ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 नुसार विहित केलेप्रमाणे नमुना नंबर 25 व 26 च्या नोंदी घेतल्या नाही.
- 3) सार्वजनिक बांधकाम विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक जीआर 3416 (4) 5999, दिनांक 08/01/2007 नुसार चाचणी अहवाल प्राप्त करून घेतले नाही.
- 4) दर सुचीनुसार प्राकलनातील व मोजमाप पुस्तकातील दर तपासता आले नाही.

5.10 पर्यावरण समृद्ध संतुलित ग्रामयोजनेतील खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत चरी, तालुका अलिबाग, जिल्हा रायगड, सन 2012-2013 व 2013-2014

(परिच्छेद क्रमांक 25) - पर्यावरण समृद्ध संतुलित ग्रामयोजनेतील खर्चाबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास विभाग, शासननिर्णय दिनांक 18/08/2010 अन्वये सदर याजनेअंतर्गत निधी ग्रामपंचायतीने स्वतंत्र खात्यामध्ये जमा केला नाही. खरेदी केलेल्या साहित्याच्या नोंदी साठा नोंदवहीला घेतल्या नाही. व उपरोक्त नमुद शासन निर्णयात नमुद केलेले निकष ग्रामपंचायतीने पूर्ण केले नाहीत. वृक्ष लागवडीव्यतीरीक्त सर्व बाबींवर खर्च केल्याचे दिसून येते.

सौरदिवे खरेदी करतांना महाराष्ट्र ऊर्जा विकास प्राधिकरणाकडून आवश्यक तांत्रिक मार्गदर्शन घेतले नाही, सौरदिव्यांची नोंद साठानोंदवहीला घेतली नाही.

5.11 पाणी पुरवठा निधीतून रोखीने हात शिलकेतील परस्पर रक्कम खर्च दर्शवून केलेल्या अपहाराबाबत.

ग्रामपंचायत नागवे, तालुका कणकवली, जिल्हा सिंधुदुर्ग, सन 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 16) - सन 2014-2015 या वित्तीय वर्षाचे ग्रामपंचायत नागवेचे लेखापरीक्षण केले असता याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

ग्रामपंचायत नागवे तालुका कणकवली चे सन 2014-2015 चे पाणीपुरवठा निधीचे लेखे तपासले असता खाली नमुद केलेल्या प्रमाणकान्वये सचिव यांनी मजुरी व साहित्यावर हात शिलकेतून मोघमपणे खर्च दर्शविलेला आहे. साहित्यावरील खर्चाबाबत तपशिल नाही व साहित्याचा विनियोग केलेबाबत तपशिल नाही. एकुण 10 प्रमाणकान्वये केलेला खर्च संबंधित सचिव यांचे कडून वसूल करून पाणीपुरवठा निधीत भरणे करावी.

5.12 मुल्यांकनाशिवाय केलेल्या खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत नागवे, तालुका कणकवली, जिल्हा सिंधुदुर्ग, सन 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 18) - सन 2014-2015 या वित्तीय वर्षाचे ग्रामपंचायत नागवेचे लेखापरीक्षण केले असता याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) ग्रामपंचायत नागवे, तालुका कणकवलीचे सन 2014-2015 चे लेखापरीक्षण केले असता 13 वा वित्त आयोगातून केलेल्या विकास कामावर खालील प्रमाणकान्वये रक्कम खर्च केलेली आहे. सदर कामाची अंदाजपत्रके, मोजमाप नोंदवही मुल्यांकन दाखले लेखापरीक्षणात उपलब्ध झालेले नाहीत. अंदाजपत्रक व मोजमाप नोंदवही उपलब्ध न झाल्याने विकास कामे पूर्ण झालेबाबत खात्री करता आलेली नाही. ग्रामपंचायतीने रक्कम रुपये 3,17,100/- चा शासन निधीचा दुर्विनियोग केलेला आहे. सदरची रक्कम संबंधित जबाबदार यांचे कडून वसूल करावी.

2) 13 वा वित्त आयोग निधीतून केलेल्या विकास कामांची कामाच्या निविदा, जागेची 7/12 उतारे कामपूर्णत्वाचे दाखले लेखापरीक्षणावेळी उपलब्ध झालेले नाहीत.

3) विकास कामांना ग्रामसभेची मंजूरी घेतलेली नाही तसेच कृती आराखडयास मंजूरी घेतलेली नाही. त्यामुळे कामावर झालेला खर्च लेखापरीक्षणास मान्य करता येत नाही.

5.13 तेरवण मेढे (सोनावळ) मुख्य रस्ता ते सर्व्हे नं.11 पर्यंत जाणारा रस्ता खडीकरण करणे कामातील अनियमितता. (13 वा वित्त आयोग निधी खर्च)

ग्रामपंचायत तेरवण मेढे, तालुका दोडामार्ग, जिल्हा सिंधुदुर्ग, सन 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 20) - सन 2014-15 या वित्तीय वर्षाचे ग्रामपंचायत तेरवण मेढे लेखापरीक्षण केले असता त्याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत. एकुण 3 प्रमाणकान्वये केलेल्या खर्चाबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) सदर कामाची अंदाजपत्रकीय रक्कम रुपये 1,62,228/- सदरचे काम मक्तेदार श्री. अनिल लक्ष्मण गवस यांना मक्त्याने दिलेले आहे. परंतु सदर कामाची नोटीस काढणेत आलेली नाही.

2) मक्तेदार याना काम मंजूर करून कार्यारंभ आदेश देण्यात आलेला नाही.

3) कामाचा करारनामा नाही.

4) काम पूर्ण झालेबददल काम पूर्णत्वाचा दाखला नाही.

वरील 1 ते 4 आक्षेपान्वये निविदा मंजूरीची कार्यवाही पारदर्शक रित्याराबविली असल्याचे आढळून आलेले नाही.

5) सदर कामाच्या देयकातून आयकर रुपये 1,671/-, सेस रुपये 1,622/-, व्हॅट रुपये 8,111/-, विमा रुपये 811/- असे एकूण 12,215/- कर रुपाने वसूल करावयाचे असताना प्रदान देयकातून रुपये 6,928/- कपात केलेले आहेत. उर्वरित रुपये 5,287/- संबंधितांकडून वसूल करण्यात यावे.

6) कामाचे मुल्यांकन शासकीय अभियंत्याकडून करून न घेता मक्तेदार यास रक्कम रुपये 1,55,300/- प्रदान केलेले आहेत. त्यामुळे सदर कामात संशयित अपहार झाल्याची शक्यता नाकारता येत नाही.

5.14 मुल्यांकनापेक्षा जादा खर्च केलेबाबत.

ग्रामपंचायत राजुरबहुला तालुका नाशिक, जिल्हा नाशिक सन 2007-2008 ते 2014-2015

(परिच्छेद क्रमांक 18) - ग्रामपंचायतीच्या सन 2007-2008 ते 2014-2015 या कालावधीच्या लेखापरीक्षणात सन 2011-2012 या वित्तीय वर्षात ग्रामनिधी अंतर्गत रस्ता काँक्रीटीकरण या कामावर रुपये 10,57,511/- एवढा खर्च करण्यात आलेला असून मोजमाप पुस्तिका क्रमांक 3838 पृष्ठ क्रमांक 4 ते 6 वर नोंदविलेनुसार मुल्यांकन रक्कम रुपये 4,14,208/- एवढे झालेले आहे. म्हणजेच सदर कामावर मुल्यांनापेक्षा रक्कम रुपये 6,43,303/- एवढा जादा खर्च करण्यात आलेला आहे. सदर जादा खर्च संबंधितांकडून चौकशी अंती वसुलीबाबत योग्यती कार्यवाही करण्यात यावी.

5.15 ग्रामनिधीतून विहिरीसाठी जागा खरेदीसाठी खर्च केल्याबाबत.

ग्रामपंचायत अजंग, तालुका धुळे, जिल्हा धुळे, सन 2011-2012 ते 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 16) - सन 2011-12 ते 2014-15 ग्रामनिधीतून विहिरीसाठी जागा खरेदीसाठी खर्च केलेबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत

ग्रामपंचायत अजंग यांनी ग्रामनिधीतून प्रमाणक क्रमांक 4/29/5 रक्कम रुपये 1,00,000/- श्री गोरख बाबुराव केळी यांना विहिर खरेदीसाठी अदा केलेले आहे. जागा खरेदी बाबतीत कोणतेही अभिलेख लेखा परिक्षणासाठी उपलब्ध केलेले नाही, त्यामुळे रक्कम रक्कम रुपये 1,00,000/- खरोखर कशासाठी संबंधितांस अदा करण्यात आली या बाबत खात्री करता आलेली नाही. रक्कम अदा करणेबाबत मासिक सभेत मंजूरी घेतल्याबाबत ठराव उपलब्ध झालेला नाही. याबाबत चौकशी करून रक्कम वसूल करणे आवश्यक आहे.

5.16 13 वा वित्त आयोगातून अग्रिम अदा केल्याबाबत.

ग्रामपंचायत धमनार, तालुका साक्री, जिल्हा धुळे, सन 2011-2012 ते 2014-2015

(परिच्छेद क्रमांक 17) - सन 2010-11 ते 2014-15 मध्ये 13 वा वित्त आयोगातून अग्रिम अदा केले बाबत.

13 वा वित्त आयोग निधीतून प्रमाणक क्रमांक 5, दिनांक 02/07/2012 रक्कम रुपये 50,000/- एवढी रक्कम अडवांस म्हणून खर्च केलेला आहे. यापैकी रक्कम रुपये 20,000/- जमा करण्यात आलेली असून रक्कम रुपये 30,000/- सव्याज वसूल करणे आवश्यक आहे.

5.17 सामाजिक, सांस्कृतिक कामासाठी केलेल्या जादा खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत लोहारे, तालुका शहादा, जिल्हा नंदुरबार, सन 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 3) - मुंबई

ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 45 (4) व ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग शासन अधिसूचना क्रमांक व्हीपीएम/2693/2398/सीआर-3/21, दिनांक 20/06/1995 नुसार पंचायतीने सत्कार समारंभावर उत्पन्न गटानुसार ग्रामपंचायतीचे उत्पन्न 99,075/- असल्याने सत्कार समारंभासाठी रक्कम रुपये 700/- खर्च करणे आवश्यक असतांना रक्कम रुपये 9,817/- खर्च केल्याने जादा खर्च रक्कम रुपये 9,117/- करण्यात आलेला आहे. जादा केलेल्या खर्चास सभापती पंचायत समिती शहादा यांची मंजूरी घेतलेली नाही.

5.18 13 व्या वित्त आयोग निधीमधून ग्रामपंचायतीने केलेल्या बांधकामांबाबत

ग्रामपंचायत उमर्दे खुर्द, तालुका नंदुरबार, जिल्हा नंदुरबार, सन 2010-2011 ते 2014-2015

(परिच्छेद क्रमांक 6) - ग्रामपंचायतीने 13 व्या वित्त आयोग निधीमधून ग्रामपंचायतीने एकूण 7 कामे केलेली असून त्यावर खर्च रक्कम रुपये 12,07,937/- केलेला आहे. तथापी कामांचे अंदाजपत्रक तयार करण्यात आलेले नाहीत व मोजमाप पुस्तिका सादर करण्यात आलेली नाही तसेच कामाचे मुल्यांकनही घेण्यात आलेली नाही यावरून प्रत्यक्ष काम झाले आहे किंवा कसे याबाबत खात्री करता आली नाही. कामावर वापरण्यात आलेल्या साहित्याचा चाचणी अहवाल प्राप्त केलेला नाही, साहित्य खरेदी करतांना दरपत्रके मागविण्यात आलेली नाहीत, रकमेचे प्रदान करतांना धनादेशाने न करता रोखीने केले आहे.

5.19 प्रमाणकाशिवाय केलेल्या खर्चाबाबत

ग्रामपंचायत पाडळदा बुद्रुक, तालुका शहादा, जिल्हा नंदुरबार, सन 2013-14 ते 2014-15

(परिच्छेद क्रमांक 18) - पंचायतीने ग्रामनिधी, पाणिपुरवठा, 13 वा वित्त आयोग, बीआरजीएफ, महात्मा गांधी तंटामुक्त योजना व ग्रामीण क्रिडा योजना या निधीमधून खर्च रक्कम रुपये 12,91,650/- प्रमाणकाशिवाय केलेला आहे. बहुतांशी रकमा संबंधीत ग्रामसेवक यांनी स्वतःचे नावे काढल्याचे दिसून येते. याबाबत प्रशासनाने सखोल चौकशी करून प्रमाणकाशिवाय केलेल्या खर्च रकमेची सत्यता, योग्यता व अचुकता पटवावी, अन्यतः संशयीत अपहारीत रक्कम रक्कम रुपये 12,91,650/- संबंधीतांकडून वसूल करून संबंधीतांवर योग्य ती प्रशासकीय कार्यवाही करून अनुपालन दर्शवावे.

5.20 प्रमाणकाशिवाय व प्रमाणकांवर स्वाक्षरी नसतांना केलेल्या खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत हातेड बु., तालुका चोपडा, जिल्हा जळगांव, सन 2013-2014 (परिच्छेद क्रमांक 10) -

ग्रामनिधी, पाणीपुरवठा निधी व तेरावा वित्त आयोग रोकडवहीमध्ये एकूण रुपये 8,16,276/- इतक्या रकमेचा प्रमाणकाशिवाय व प्रमाणकांवर स्वाक्षरी नसतांना खर्च नोंदविण्यात आलेला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय देण्यात येत आहे.

1) रोकडवहीमध्ये नोंदविण्यात आलेल्या खर्चाबाबतची प्रमाणके व प्रमाणकांवर रक्कम मिळालेबाबतची पोच स्वाक्षरी असलेली प्रमाणके अर्धसमास पत्र क्रमांक 1 दिनांक 05/03/2015 अन्वये मागणी करूनसुद्धा लेखापरीक्षणास उपलब्ध झाली नाहीत.

2) प्रमाणके नसतांना व प्रमाणकांवर रक्कम मिळालेबाबतची पोच नसतांना रोकडवहीत नोंदविलेल्या खर्चामध्ये गैरप्रकार झाल्याची शक्यता नाकारता येत नाही. याबाबत चौकशी होऊन संबंधितांकडून रक्कम रुपये 8,16,276/- वसुली करून संबंधीत निधीमध्ये जमा करण्यात यावी.

5.21 अर्थसंकल्पीय तरतुदीपेक्षा जादा व तरतुदीशिवाय केलेल्या खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत पिंपरखेड, तालुका भडगांव, जिल्हा जळगांव, सन 2012-2013 व 2013-2014

(परिच्छेद क्रमांक 3) - अहवाल वर्ष सन 2012-2013 व 2013-2014 मध्ये पंचायतीने अर्थसंकल्पीय तरतुदीपेक्षा रुपये 5,51,867/- इतका जादा खर्च केलेला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय देण्यात येत आहे.

1) ग्रामपंचायतीने लेखापरीक्षण कालावधीमध्ये अंदाजपत्रकीय तरतुदीपेक्षा रुपये 5,51,867/- इतका जादा खर्च केलेला आहे.

2) मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 कलम 62(अ) नुसार व ग्रामपंचायत अंदाजपत्रक व हिशोबत नियम 1960 चे नियम 4(1)(2) नुसार विहित मुदतीमध्ये पुनर्विनियोजन पत्रक तयार करून त्यास पंचायत समितीची मान्यता घेणे आवश्यक असतांना त्याप्रमाणे ग्रामपंचायतीने कार्यवाही केलेली नाही.

5.22 प्रमाणक / उपप्रमाणकाशिवाय रोखवहीत नोंदवलेल्या खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत सातेफळ, तालुका जामखेड, जिल्हा अहमदनगर, सन 2010-2011 ते 2011-2012

(परिच्छेद क्रमांक 5 अ) - पंचायतीच्या सन 2010-2011 ते 2011-2012 या कालावधीच्या लेखापरीक्षणात खालील प्रमाणे प्रमाणके/उपप्रमाणके नसतांना खर्च ग्रामनिधी, पाणीपुरवठा, 13वा वित्त आयोग व इंदिरा आवास इत्यादी योजना / निधीच्या रोखवहीत नोंदविल्याचे आढळून आले. त्यामध्ये ग्रामनिधी अंतर्गत एकुण 40 प्रमाणके असून त्यात रक्कम रुपये 1,01,378/- अंतर्गत दिवाबत्ती साहित्य, कार्यालय सादील, नोकरकपडे, ऑफीस सादील इत्यादी खर्च दर्शविलेला आहे. तसेच पाणी पुरवठा अंतर्गत 1 प्रमाणक असून रक्कम रुपये 5,110/- मध्ये किरकोळ खरेदी व मोटार दुरुस्ती वर खर्च करण्यात आलेले आहे. इंदिरा आवास योजनेतर्गत 15 प्रमाणके असून रक्कम रुपये 1,32,500/- खर्च घरकुल अनुदान अंतर्गत दर्शविलेला आहे. तसेच 13 वा वित्त आयोग अंतर्गत 1 प्रमाणक असून रक्कम रुपये 5,400/- खर्च व्हीडीओ कॅमेरा खरेदीसाठी खर्च नोंदविलेला आहे.

वरील तपशील पाहता प्रत्यक्ष व्यवहार घडतांना / घडल्यानंतर अदा केलेल्या रकमेची प्रमाणके संबंधीत विक्रेता व्यक्ती यांचेकडून प्राप्त करून घेवून त्या प्रमाणकानुसार प्रदान केलेली रक्कम रोखवहीत खर्च म्हणून नोंदवीणे आवश्यक आहे. त्या खर्चाच्या पुराव्यादाखल मुळ प्रमाणके केव्हाही तपासणीस उपलब्ध करणे बंधनकारक आहे. तथापी वरील वस्तुस्तीती पाहता रक्कम रुपये 2,44,388/- एवढा रकमेच्या खर्चाचा पुरावा म्हणून प्रमाणके /उपप्रमाणके लेखापरीक्षणासाठी अर्धसमास पत्र क्रमांक 1 दिनांक 26/04/2014 अन्वये मागणी करूनही उपलब्ध केली नाहीत. तरी उपरोक्त नमुदप्रमाणे पूर्तता करवून रोखवहीत नोंदवलेल्या खर्चाची सत्यता पटवून दयावी. त्याअभावी सदरचा खर्च लेखापरीक्षणात आक्षेपाधीन ठेवण्यात येत आहे.

5.23 कर्मचा-यांना बोनस (सानुग्रह अनुदान) प्रदानबाबत.

ग्रामपंचायत हंडेवाडी, तालुका कोपरगांव, जिल्हा अहमदनगर, सन 2012-2013 (परिच्छेद क्रमांक 26) - लेखापरीक्षण कालावधीमध्ये रक्कम रुपये 3,000/- प्रमाणक क्रमांक 23, दिनांक 12/11/2012 अनिल गंगाधर फरताळे ग्रामपंचायत कर्मचारी याना बोनस पोटी प्रदान करण्यात आलेली आहे. ग्रामपंचायती कर्मचारी कामगार अधीनियम 1949 मधिल तरतुदी अंतर्गत बोनस देता येत नसल्याने या अधीनियमानुसार कर्मचा-यांस बोनस अनुज्ञेय नाही. मुंबई ग्रामपंचायत अधीनियम 1958 चे कलम 61 अंतर्गत करण्यात आलेले मुंबई ग्रामपंचायत नोकरांबाबत

(सेवेच्या शर्ती) नियम 1960 चे नियम 6 नुसार पंचायत नोकरांचे वेतन व भत्ते तत्सम श्रेणीतील शासकीय व जिल्हा परिषद कर्मचाऱ्यांपेक्षा जास्त असता कामा नये, तसेच राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांना सन 1999 पासून शासनव्दारे देण्यात येत असलेला बोनस बंद करण्यात आलेला आहे. सबब नियम बाहयतेस सक्षमप्राधीका-यांचे क्षमापण दर्शवावे. अन्यथा सदर रक्कम वसूल करून अनुपालन दर्शवावे तसेच यापुढे नियम प्रमाणे अनुज्ञेय प्रदाने करण्यात यावी.

5.24 ग्रामनिधी / पाणी पुरवठानिधी मधुन दिर्घ मुदतीसाठी गुंतवणूक केलेल्या रक्कमाबाबत.

ग्रामपंचायत घुलेवाडी, तालुका संगमनेर, जिल्हा अहमदनगर, सन 2012-2013 (परिच्छेद क्रमांक 19) - पंचायतीचे सन 2012-13 चे लेखापरीक्षण केले असता ग्रामनिधी / पाणी पुरवठा खात्यामध्ये काही रक्कम एफ डी करण्यात आलेली आहे. पंचायतीने रक्कम रुपये 69,00,000/- चे ग्रामनिधी पाणीपुरवठा खाते मधुन दिर्घ / अल्प मुदतीसाठी रक्कम गुंतवणूक केलेल्या असून त्या पोटी मिळणा-या व्याजाच्या रक्कमा किर्दीमध्ये घेण्यात आल्या पंचायतीने सदर गुंतवणूक केलेल्या रक्कमा रोकडवहीत शिल्लकेच्या तपशीलात नमुद करणे आवश्यक आहे. परंतु पंचायतीने तेथे न केल्याने तसेच गुंतवणूकीचे स्वतंत्र लेखे ठेवलेले नाही. त्यामुळे किती रक्कम गुंतवणूक केलेली आहे. हे समजून येत नाही. तसेच मुदत ठेव प्रमाण पत्राच्या मुळ प्रतीची झेरॉक्स प्रत दप्तरी ठेवण्यात आलेली नाही.

5.25 मुल्यांकने मोजमाप पुस्तिकेतील नोंदी व प्राकलनाशिवाय केलेल्या विकास कामावरील खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत कुरवळी, तालुका इंदापूर, जिल्हा पुणे, सन 2010-2011 ते 2011-2012

(परिच्छेद क्रमांक 17) - मुल्यांकने मोजमाप पुस्तिकेतील नोंदी व प्राकलनाशिवाय केलेल्या विकास कामावरील खर्च एकूण रक्कम रुपये 2,24,847/- बाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 62 चे पोटकलम 4 प्रमाणे लेखे ठेवणेची जबाबदारी सचिव यांची असताना त्यांनी सदर नियमान्वये लेखे ठेवलेले नाही.

2) संबंधित सचिवांनी प्राकलने, मुल्यांकने न घेताच खर्च केलेला आहे याबाबत मॅन्युअल ऑफ ऑफिस प्रोसिजर फॉर परचेस ऑफ स्टोअर इन गव्हर्नमेंट डिपार्टमेंटच्या भाग 2 मधील 1 (जी) नुसार किमान तीन दरपत्रके मागवून साहित्य खरेदी करण्याची असताना सबब बाजारभावाची खात्री करून न घेता खरेदी केल्यामुळे स्पर्धात्मक दराचा लाभ घेता आला नाही.

3) खरेदी केलेल्या साहित्याची साठा नोंदवहीत नमुना क्रमांक 18 मध्ये नोंद घेणे व सरपंच यांचे सहीने साहित्य वापरण्यासाठी देणे आवश्यक असताना त्याप्रमाणे कार्यवाही केलेली नाही.

4) मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 38 चे पोटकलम 1 व 2(क) नुसार संबंधितांनी देखरेख व नियंत्रण ठेवणेचे असतांना याप्रमाणे कार्यवाही करण्यात आलेली नाही.

5) विकास कामावर एकूण 11 कामांसाठी खर्च रक्कम रुपये 2,24,847/- करण्यात आलेला असून सदर कामांची प्राकलने, मोजमाप पुस्तिके, मुल्यांकन दाखले तसेच सदर लेख्यांबाबत पत्रव्यवहार व ठरावाची ग्रामपंचायत अभिलेख्यात नोंद नाही व सदर बाबी लेखापरीक्षणास उपलब्ध झाले नाही. तरी सदरचा खर्च मान्य करता येत नसल्याने मुल्यांकनाशिवाय केलेल्या खर्चाची रक्कम रुपये 2,24,847/- संबंधितांकडून वसूल करून जमा करण्यात यावी. याबाबत महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक डीएन/2006/प्र.क्र.771/आस्था-12, दिनांक 28/09/2006 नुसार ग्रामपंचायतीची विहित वेळेत तपासणी व आर्थिक व्यवहारावर पर्यवेक्षणात्मक नियंत्रण ठेवणे आवश्यक असतांना याबाबत कार्यवाही करण्यात आलेली नाही.

6) मजुरांना अदा केलेल्या रकमांची हजेरीपत्रके नमुना नंबर 22 प्रमाणे मजुरी अदा करतेवेळी हजेरीपत्रकावर अदा रक्कम, महिना, सरपंच यांच्या सह्या नाहीत.

5.26 करांची पावती पुस्तके डुप्लीकेट वापरून केलेल्या अनियमिततेबाबत.

ग्रामपंचायत को-हाळे खुर्द, तालुका बारामती, जिल्हा पुणे, सन 2010-2011 ते 2011-2012

(परिच्छेद क्रमांक 13) - ग्रामपंचायतीने करांची पावती पुस्तके डुप्लीकेट वापरून दिनांक 28/02/2011 ते 21/07/2011 या कालावधीतील ग्रामनिधीच्या एकुण पावत्या 1 ते 100 यांचा वापर घरपट्टी, आरोग्यकर व वीजकर यांचेसाठी करून रक्कम रुपये 37,880/- व पाणीपुरवठा खाते पावती क्रमांक 1 ते 100, दिनांक 05/01/2011 ते 24/06/2011 या कालावधीत पाणीपट्टीसाठी रक्कम रुपये 35,468/- अशी एकुण रक्कम रुपये 73,348/- बाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) ग्रामनिधीच्या पावती पुस्तकातील मुळ पावत्या क्रमांक 55, 85, 86, व 88 गायब असून दुय्यम प्रती को-या आहेत. त्यामुळे मुळ पावत्यांचा दुरुपयोग झाल्याची शक्यता नाकारता येत नाही.

2) कर वसुलीसाठी डुप्लीकेट वापरण्यात आलेल्या पावती पुस्तकांची मुळ प्रत निळ्या रंगाची आहे. परंतु अहवालासोबत जोडलेल्या पावत्यांचा रंग लाल व पिवळा आहे. त्यामुळे डुप्लीकेट पावती पुस्तके अजुनही वापरात आहेत. याबाबत सखोल चौकशी होणे अभिप्रेत आहे. याबाबत मासिक सभा दिनांक 22/11/2011 ठराव क्रमांक 7/1 अन्वये सुनिल रंगराव भंडलकर, शिपाई यांचेकडून रक्कम रुपय 31,681/- अपहारीत रक्कम वसुलीबाबत ठराव करण्यात आला. सदर रक्कमेचा तपशिल नमुद नसून मोघम स्वरुपात निश्चित करण्यात आला.

3) पाणी पुरवठा निधीच्या डुप्लीकेट पावती पुस्तकातील पावत्या क्रमांक 7, 8, 32, 36 गहाळ असून दुय्यम पावत्यांच्या प्रती को-या आहेत. मुळ पावती क्र 59 व 79 गहाळ करून दुय्यम प्रतीवर रद्द शेरा आहे. मुळ पावतीसह दुय्यम प्रत रद्द करणेची असतांना तथापि, याप्रमाणे कार्यवाही करण्यात आलेली नाही. सबब मुळ पावत्यांचा दुरुपयोग झाल्याची शक्यता नाकारता येत नाही.

4) ग्रामनिधीच्या व पाणीपुरवठा वसुलीच्या रकमा नमुना नंबर 9 करांच्या मागणी नोंदवहीत खतवलेल्या नाहीत.

5) खरेदी केलेली पावती पुस्तकांची साठा नोंदवही नमना नंबर 18 ला नोंद घेणेची असतांना तथापि, याप्रमाणे कार्यवाही करण्यात आलेली नाही.

6) खरेदी करण्यात आलेल्या पावती पुस्तकांच्या शेवटच्या मुळ पानावर गटविकास अधिकारी व ग्रामसेवक यांचा सही व शिक्का, पृष्ठांकन, अनुक्रमांक व मोहरबंद करून प्रमाणपत्र देणे व पावती पुस्तके प्रमाणित करणे आवश्यक असतांना त्याप्रमाणे कार्यवाही केलेली नाही.

7) मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 57 चे पोटकलम 4 प्रमाणे सरपंच व ग्रामपंचायत सचिव यांनी संयुक्तिकपणे जबाबदारी पार पाडलेली नाही.

8) मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 38 चे पोटकलम 1 व 2(क) नुसार संबंधितांनी देखरेख व नियंत्रण ठेवणे आवश्यक असतांना त्याप्रमाणे कार्यवाही केलेली नाही.

9) (1) महाराष्ट्र शासन ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग क्रमांक परास 1500 प्र.क्र.590/ 20/दिनांक 27/07/2001 (2) महाराष्ट्र शासन ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक व्हीपीएम-2010/प्रक्र.242/पंरा-3, दिनांक 27/10/2010 (3) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक डीइएन/2006/प्र.क्र.771/आस्था-12, दिनांक 28/09/2006 नुसार ग्रामपंचायतीची विहित वेळेत तपासणी व आर्थिक व्यवहारावर पर्यवेक्षणात्मक नियंत्रण ठेवण्याबाबत तसेच ग्रामपंचायतीचे गैरव्यवहारासंबंधी जबाबदारी उपरोक्त शासन निर्णयानुसार गटविकास अधिकारी व विस्तार अधिकारी यांची आहे. तथापि याप्रमाणे कार्यवाही करण्यात आलेली नाही.

5.27 रोजकिर्द अनियमितता

ग्रामपंचायत राजापुरी, तालुका सातारा, जिल्हा सातारा, सन 2012-2013 ते 2014-2015

(परिच्छेद क्रमांक 9) - ग्रामपंचायत राजापुरी, तालुका सातारा, जिल्हा सातारा चे सन 2012-2013 ते 2014-2015 चे लेखापरीक्षण केले असता रोजकिर्दीमध्ये अनियमितता आढळून आली याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय देण्यात येत आहेत.

पंचायतीकडे दिनांक 24/6/2014 रोजीअखेर शिल्लक 1,28,093.23 इतकी होती. तदनंतर नविन दिनांकास 28/06/2014 रोजी सुरवातीची शिल्लक 1,28,093.23 पूर्वीचीच घेणे आवश्यक असता रक्कम रुपये 99,081.98 इतकी घेतली आहे. म्हणजेच रक्कम रुपये 29,011.25 ची तफावत आहे. त्याचा अपहार झाल्याचे दिसते. याबाबत मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1961 चे नियम 17(ख) नुसार कार्यवाही करणे आवश्यक आहे.

5.28 किर्दीस कमी जमा घेतलेबाबत.

ग्रामपंचायत बावधन, तालुका वाई, जिल्हा सातारा, सन 2012-2013 ते 2014-2015

(परिच्छेद क्रमांक 20) - ग्रामपंचायत बावधन, तालुका वाई, जिल्हा सातारा चे सन 2012-13 ते 2014-15 चे लेखापरीक्षण केले असता किर्दीस कमी जमा घेतल्याचे आढळून आले. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

लेखापरीक्षण कालावधीत करापासून वसूल केलेल्या रकमा किर्दीस जमा केलेल्या नाहीत मुंबई ग्रामपंचायत (अभिरक्षा व गुंतविणे) नियम 1959 चे नियम 2 अन्वये कोणतीही वसूल केलेली रक्कम सात दिवसांच्या आत संबंधित निधीमध्ये जमा केली पाहिजे. (ग्रामपंचायत कायदा कलम क्रमांक 58) तेव्हा किर्दीवर कमी जमा करणे ही बाब नियमबाह्य आहे. अशा प्रकारे कमी जमेची रक्कम रुपये 2,31,640/- नमूद असून कमी जमा रक्कम रुपये 2,31,640/- संबंधितांकडून वसूलपात्र आहे.

5.29 वसूल रक्कमेपेक्षा किर्दीस कमी जमा घेतलेबाबत.

ग्रामपंचायत मांजर्डे, तालुका तासगाव, जिल्हा सांगली, सन 2010-2011 ते 2011-2012

(परिच्छेद क्रमांक 18) - करापासून वसूल केलेल्या रक्कमा 7 दिवसाचे आत ग्राम पंचायत निधीमध्ये जमा करणे आवश्यक असताना वसूल रक्कमेपेक्षा ग्रामनिधीतील रक्कम रुपये 10,906/- व पाणीपुरवठा निधीतील रक्कम रुपये 13,650/- अशी एकूण रुपये 24,556/- इतकी रक्कम कमी जमा केल्याचे दिसून येते. सदरची रक्कम संबंधितांकडून वसूल करून ग्रामनिधी, पाणीपुरवठा निधीमध्ये जमा करणे आवश्यक आहे.

5.30 महात्मा गांधी तंटामुक्त गांव मोहीमे अंतर्गत प्राप्त बक्षिस रक्कमेतून केलेल्या खर्चाबाबत.

ग्राम पंचायत मांजर्डे, तालुका तासगाव, जिल्हा सांगली, सन 2010-2011 ते 2011-2012

(परिच्छेद क्रमांक 9) - ग्राम पंचायतीने महात्मा गांधी तंटामुक्त गांव मोहीमे अंतर्गत प्राप्त बक्षिस अनुदानातून कापूर नाल्याजवळ संरक्षक भिंत बांधणे, शौचालय बांधकाम, विठठल मंदिरासमोरील वाचनालयावर पत्रे बसविणे, वृक्ष लागवड, पाणीपुरवठा निधीकडे वर्ग, अंगणवाडी स्वच्छतागृह बांधणे, बालवाडीकरीता खुर्या खरेदी करणे या बाबींवर रक्कम रुपये 5,24,950/- इतका खर्च नोंदविलेला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र शासन, गृह विभाग, शासन निर्णय क्रमांक तंमुगा 1008/सीआर-43/2008/पोल 15, दिनांक 14/08/2008 मधील परिशिष्ट 7 अन्वये महात्मा गांधी तंटामुक्त गाव मोहीमे अंतर्गत तंटामुक्त गाव पुरस्कार रक्कमेच्या विनियोगाबाबत मार्गदर्शक सूचना दिलेल्या आहेत. त्यानुसार अंगणवाडी स्वच्छतागृह बांधकाम हे काम घेता येत नसल्याने सदर कामावर झालेल्या खर्चाची रक्कम रुपये 56,600/- वसूल होणे आवश्यक आहे.

2) पाणीपुरवठा निधीकडे वर्ग, अंगणवाडी स्वच्छतागृह बांधकाम, बालवाडी साठी खुर्या खरेदी याबाबीसाठी शासन निर्णयातील परिशिष्ट 7 प्रमाणे ग्रामसभेची मंजूरी घेवून पुरस्कार रक्कमेचे विनियोग करण्याचे मार्गदर्शक सूचना असताना तशी कार्यवाही झालेली नाही. त्यामुळे सदर बाबींवर झालेला खर्च रक्कम रुपये 1,39,150/- वसूल होणे आवश्यक आहे.

3) कापूर नाल्याजवळ संरक्षक भिंत बांधणे, शौचालय बांधकाम करणे, विठठल मंदिरासमोरील वाचनालय इमारतीवर पत्रे बसविणे व अंगणवाडी स्वच्छता गृह बांधणे या कामाचे मंजूर अंदाजपत्रक व शौचालय बांधकाम करणे याकामाचे मोजमाप पुस्तक नसताना एकुण खर्च रक्कम रुपये 4,30,900/- इतका खर्च झाला आहे. तो वसुल होणे आवश्यक आहे.

4) कापूर नाल्याजवळ संरक्षक भिंत बांधणे, शौचालय बांधकाम करणे, विठठल मंदिरासमोरील वाचनालय इमारतीवर पत्रे बसविणे व अंगणवाडी स्वच्छता गृह बांधणे या कामांमधुन शासकीय विमा, कामगार कल्याण उपकर, मुल्यवर्धीत कर इत्यादि शासकीय कपातीच्या रक्कमा शासन खाती भरणे आवश्यक आहे.

5) मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 कलम 139-अ अन्वये पुर्ण झालेल्या कामांचे काम पुर्णत्वाचे दाखले सक्षम प्राधिकारी यांचे घेतलेले नाहीत.

6) पुर्ण झालेल्या कामांच्या नोंदी नमुना नंबर 25 वर घेतलेल्या नाहीत.

7) कापूर नाल्याजवळ संरक्षक भिंत बांधणे, शौचालय बांधकाम करणे, विठठल मंदिरासमोरील वाचनालय इमारतीवर पत्रे बसविणे व अंगणवाडी स्वच्छता गृह बांधणे या कामावर वापरलेल्या बांधकाम साहित्याचे चाचणी अहवाल घेतलेले नाहीत.

8) कापूर नाल्याजवळ संरक्षक भिंत बांधणे, शौचालय बांधकाम करणे, विठठल मंदिरासमोरील वाचनालय इमारतीवर पत्रे बसविणे व अंगणवाडी स्वच्छता गृह बांधणे या कामाच्या को-या निविदा संचकरिता रुपये 100/- इतकी विहित केलेली आहे. सदर निविदा प्रकीयेत प्रत्येक कामासाठी एकुण तीन निविदा धारकांनी भाग घेतला सबब रक्कम रुपये 1,200/-(4x3x100=1200) इतकी रक्कम संबंधितांकडून वसुल करून शासन खाती भरणे आवश्यक आहे.

9) निविदाप्रकीयेतील ठेकेदार शासनाकडील नोंदणीकृत असलेबाबतचे दाखले उपलब्ध झाले नाहीत.

10) कापूर नाल्याजवळ संरक्षक भिंत बांधणे या कामाकरीता वापरलेल्या गौण खनिजावरील स्वामित्व धनाची रक्कम रुपये 8,117/- संबंधितांकडून वसुल करून शासन खाती भरणे आवश्यक आहे.

11) सदर कामांवरील आयकर कपातीची रक्कम रुपये 9,025/- संबंधितांकडून वसुल करून शासन खाती भरणे आवश्यक आहे.

12) वृक्ष लागवड करणेकामी खरेदी केलेली रोपे ही शासनमान्य नर्सरीतून न घेता शैलेश नर्सरी मलकापूर यांचेकडून खरेदी केलेली आहे. खरेदी रोपांची नोंद साठा नोंदवहीमध्ये घेतलेली नाही. वृक्षारोपण नोंदवही ठेवलेली नसल्याने वृक्षारोपणासंबंधी व त्यांच्या प्रगती बाबत खात्री होणे आवश्यक आहे.

5.31 प्रमाणकाशिवाय खर्च.

ग्राम पंचायत वसगडे, तालुका पलुस, जिल्हा सांगली, सन 2010-2011 ते 2011-2012

(परिच्छेद क्रमांक 6) - सदर ग्रामपंचायतीने नागरी सुविधा योजना, 13 वा वित्त आयोग व इतर बाबींतून खर्च रक्कम रुपये 5,06,332/- नोंदविलेला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

ग्रामपंचायतीने रस्ता खडीकरण व काँक्रीटीकरण, पाणीपुरवठा सादिल, कार्यालय सादिल, जागा खरेदी, स्मशान भूमी मुरुमीकरण, शालेय बक्षिस, 80 टक्के पाणीपट्टी भरणे इत्यादि साठी रोजकीर्दिमध्ये प्रमाणकाद्वारे खर्च दर्शविला आहे. तथापि सदर खर्चाची प्रमाणके लेखापरीक्षणास उपलब्ध झाली नाहीत. प्रमाणकाअभावी खर्चाची रक्कम रुपये 5,06,332/- संबंधितांकडून वसुल करून भरणे आवश्यक आहे.

5.32 खातेदारांची करांची थकबाकी पुढे न ओढल्याबद्दल.

ग्रामपंचायत कबनूर, तालुका हातकणंगले, जिल्हा कोल्हापूर, सन 2012-2013 व 2013-2014

(परिच्छेद क्रमांक 7) - ग्रामपंचायत कबनूर, तालुका हातकणंगले चे सन 2012-2013 व 2013-2014 या लेखापरीक्षण कालावधीत नमुना नं. 9 (कर मागणी व वसुली) नोंदवहीची तपासणी करताना खालील कालावधीतील खातेदारांची (मिळकत क्रमांकानुसार) सोबतच्या परिशिष्ट क्रमांक 3 नुसार मागणी कराची थकबाकी पुढील वर्षात

ओढून घेतल्याचे आढळून आले नाही. न ओढलेली कराची थकबाकीची सन 2011-2012 ची सन 2012-2013 मध्ये रक्कम रुपये 1,47,202/- व सन 2012-2013 ची सन 2013-2014 मध्ये रक्कम रुपये 2,15,451/- एकूण रक्कम रुपये 3,62,653/- संबंधीत खातेदाराकडून मागणी करून वसूल करण्यात यावी.

5.33 पाणी पुरवठा किर्दीतील हातशिल्लक रकमेचा अपहार केलेबाबत.

ग्रामपंचायत शिये, तालुका करवीर, जिल्हा कोल्हापूर, सन 2012-2013 व 2013-2014

(परिच्छेद क्रमांक 4) - महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, निर्णय क्रमांक व्हीपीएम/1570/21116/इ 32, दिनांक 03/10/1970 अन्वये पंचायतीकडे जमा होणाऱ्या वसूल रकमा बँकेत व पोष्टात जमा करणेचे आहेत. वसूल रकमा बँकेत व पोष्टात जमा न करता परस्पर (खर्च) विल्हेवाट लावलेमुळे रकमेचा गैरवापर होणेची शक्यता आहे.

अपहाराचे प्रकार टाळणे, पंचायत फंडातील रकमांची सुरक्षितता व हाताळणी यावर प्रतिबंधक उपयायोजना म्हणून ग्रामपंचायत (ग्रामनिधी अभिरक्षा व गुंतवणुक) नियम 1959 चे पोटनियम 2,3,4 मध्ये सुचविलेल्या मार्गदर्शक तत्वांचा उवलंब करावा असे असताना सन 2012-2013 ते 2013-2014 च्या लेखापरीक्षण कालावधीमध्ये संबंधितांनी हातावरील हातशिल्लक रक्कम हिशोबात न घेता कायम स्वरुपी नपापु निधीच्या लेख्यांबाहेर ठेवून रकमेचा अपहार किंवा गंभीर अनियमितता केल्याचे खालीलप्रमाणे आढळून आले.

सन 2013-2014 ग्रामनिधी किर्द वरील खर्च बाजू प्रमाणक क्रमांक 52, दिनांक 05/06/2013 रक्कम रुपये 60,000/- ग्रामनिधीकडून नळ पाणी पुरवठाकडे धनादेशाने रक्कम वर्ग केली आहे. नळ पाणी पुरवठा किर्दीमधील जमा व खर्चाचा तपशील खालीलप्रमाणे.

शिल्लकेचा तपशील पाहता ग्रामनिधीकडून वर्ग केलेली रक्कम रुपये 60,000/- पाणीपुरवठा किर्दीला जमा बाजूस जमा घेतली नाही. परंतु पाणीपुरवठा बँक पासबुकात जमा आहे. दिनांक 4/6/2013 ची बँक शिल्लक रक्कम रुपये 12,623/- वर्ग रक्कम जमा रुपये 60,000/- अशी एकूण रुपये 72,623/- बँक पासबुकात असून सदर रकमेतून दिनांक 05/06/2013 रोजी प्रमाणक क्रमांक. 25 ने रक्कम रुपये 53,702/- महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ वीज बील धनादेश क्रमांक 55467 ने भरणा केली आहे.

तसेच दिनांक 04/06/2013 रोजीची हातशिल्लक रुपये 2,09,454/- असून सदर रकमेतून दिनांक 05/06/2013 रोजी प्रमाणक क्रमांक 26 ने रुपये 930/- रोखीने वीजबील भरणा केला आहे. त्यामुळे पाणीपुरवठा किर्दीवरील अखेर शिल्लक ही रक्कम रुपये 2,08,524/- दर्शविणे आवश्यक होते. परंतु संबंधितांनी दिनांक 05/06/2013 च्या किर्दीवरील शिल्लकेच्या तपशीलात रक्कम रुपये 1,48,524/- दर्शविली असलेने रुपये 60,000/- कमी दर्शविलेने सदर रकमेचा संबंधिताने आजअखेर कायमस्वरुपी अपहार केला आहे.

सदर अपहार रक्कम संबंधिताकडून व्याजासह वसूल करून पाणी पुरवठा निधीत जमा केलेबाबत चलनासह लेखापरीक्षणाची खात्री पटवावी.

5.34 मुळ उपप्रमाणकाशिवाय केलेल्या खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत येलूर, तालुका शाहूवाडी, जिल्हा कोल्हापूर, सन 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 12) - ग्रामपंचायत येलूर, तालुका शाहूवाडी चे सन 2014-2015 चे लेखापरीक्षणात ग्रामनिधी व नळपाणी पुरवठा योजना या निधीअंतर्गत केलेल्या खर्चाची तपासणी केली असता नमुना नंबर 15 सोबत मूळ पुरवठादाराची उपप्रमाणके न जोडता नांवे व्हाँचर अशा पावत्या जोडलेल्या आहेत. मुंबई ग्रामपंचायत अंदाजपत्रक हिशोब तपासणी 1959 मधील तरतूदीनुसार नमुना नंबर 15 प्रमाणे खर्चाचे देयक तयार करून खरेदी केलेल्या वस्तुंचे उपप्रमाणक अद्ययावत ठेवणे आवश्यक आहे. तसेच महाराष्ट्र शासन राजपत्र दिनांक 13/5/2005 मधील नियम 24 (88 अन्वये देयक तयार करून नियम 9 अन्वये मंजूरी आदेश नोंद करून त्यावर सरपंच यांची स्वाक्षरी करून प्रदान करणे आवश्यक आहे. त्याप्रमाणे कार्यवाही नाही. त्यामुळे खरेदी साहित्य व खर्चाची प्रमाणकेनिहाय सत्यता पडताळणी करता आली नाही. अधिकृत पोहोच पावतीविना केलेला खर्च रक्कम रुपये 4,13,413/- लेखापरीक्षणास मान्य करता येत नाही.

5.35 लेखापरीक्षास प्रमाणके उपलब्ध नसलेबाबत.

ग्रामपंचायत हळदुगे, तालुका बारशी, जिल्हा सोलापूर, सन 2012-2013 ते 2013-2014

(परिच्छेद क्रमांक 4) - ग्रामपंचायतीचे सन 2013-2014 चे लेखापरीक्षण करत असताना सोबत जोडलेल्या यादीत नमूद रकमेची प्रमाणके लेखापरीक्षासाठी उपलब्ध झालेली नाहीत. महाराष्ट्र ग्रामपंचायत नियम 1961 मधील कलम 10 अन्वये सदर प्रमाणकांची मागणी करूनही सदरची प्रमाणके उपलब्ध झालेली नाहीत. त्यामुळे प्रमाणकांशिवाय केलेला खर्च रक्कम रुपये 12,44,672/- लेखा परीक्षास मान्य करता येत नाही.

5.36 रोखीने अदा केलेल्या रकमांबाबत.

ग्रामपंचायत हंद्राळ, तालुका अक्कलकोट, जिल्हा सोलापूर, सन 2012-2013 ते 2013-2014

(परिच्छेद क्रमांक 11) - अर्थसंकल्प व लेखासंहिता नियम 5 अ अन्वये रुपये 500/- पेक्षा रेखांकित धनादेशद्वारे अदा कराव्यात असे असताना पंचायतीने लेखापरीक्षण कालावधीत विवरणपत्र क्रमांक 2 प्रमाणे नमुद केलेल्या रकम एकूण रुपये 28,49,425/- रोखीने अदा करणेबाबतचे प्रयोजन काय याचे सक्षम प्राधिकार्यांमार्फत चौकशी करून गैरव्यवहार झाला असल्यास संबंधितावर जाबाबदारी ठेवून योग्य ती कार्यवाही करणे आवश्यक आहे.

5.37 रस्ते दुरुस्ती / मुरुम वाहतूक, मुरुम खडी पसरणे व गटर सफाई घाण काढणे, वाहतूक करणे तसेच बाजार कचरा वाहतूक खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत तेलगाव (मंद्रूप), तालुका दक्षिण सोलापूर, सन 2012-2013 ते 2013-2014

(परिच्छेद क्रमांक 7) -

सन 2012-13 खर्च रुपये 24,300/- रस्ते दुरुस्ती

सन 2012-13 खर्च रुपये 15,500/-

सन 2013-14 खर्च रुपये 6,72,972/- कॉक्रीट रस्ता

वरील बाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

अ) वरीलप्रमाणे खर्चाची सर्व प्रमाणके पाहता बांधकाम लेखासंहिता मधील तरतुदीप्रमाणे रुपये 1,000/- वरील खर्च करताना सदर कामाचे प्रशासकीय ठराव करून अंदाजपत्रक / प्राकलन तयार करणे व त्यास सक्षम तांत्रिक अधिकार्यांची मान्यता घेणे आवश्यक असताना त्याप्रमाणे कार्यवाही न करता वारंवार एकाच प्रकारच्या कामावर मोघम स्वरूपात मोठ्या प्रमाणत खर्च नमूद केला आहे.

ब) वरीलप्रमाणे प्रमाणके पाहता काही प्रमाणके वगळता इतर सर्वच प्रमाणकांवर कामाचे ठिकाण, कालावधी, कामाचे स्वरूप नमुद नाही. त्यामुळे केलेल्या खर्चाबाबत लेखापरीक्षणात साशंकता निर्माण होते.

क) केलेल्या खर्चाबाबत सक्षम तांत्रिक प्राधिकार्याचे मुल्यांकन / मोजमापे लेखापरीक्षास उपलब्ध झाली नाही. त्यामुळे केलेला खर्च हा योग्य असलेबाबत व प्रत्यक्ष ठिकाणी काम झालेबाबत लेखापरीक्षास खात्री करता आली नाही. मुल्यांकना अभावी केलेला खर्च लेखापरीक्षास मान्य करता येत नाही.

ड) मजुरी हजेरीपत्रके पाहता एकाही हेरीपत्रकावर मजुरांना हजेरी आदा केलेबाबत सरपंच /साक्षीदार यांनी स्वाक्षन्या केल्या नाहीत. त्यामुळे केलेल्या खर्चाबाबत सत्यता पडताळता आली नाही.

फ) मक्तेदारांना रकमेतून नियमाप्रमाणे शासकीय रक्कम उदा. आयकर, कार्यकंत्राटकर, मुद्रांकशुल्क, स्व-उत्पन्न इत्यादी वसूल करून शासनास भरणे केलेला नाही.

5.38 राष्ट्रीय खेळ व क्रिडा अभियाना अंतर्गत केलेल्या खर्चातील अनियमितता.

ग्रामपंचायत पथोड, तालुका अचलपूर, जिल्हा अमरावती, सन 2013-2014 ते 2014-2015

(परिच्छेद क्रमांक 8) - याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) राष्ट्रीय खेळ व क्रिडा अभियाना अंतर्गत प्राप्त निधीतून सन 2013-14 मध्ये एकूण रुपये 77,784/- खर्च करण्यात आलेला आहे. सदर खर्च करताना ग्रामपंचायतीचे शालेय शिक्षण व क्रिडा विभाग यांचा शासन क्रमांक

के.पू.यो.2008/क्रि.यु.से.दिनांक 11/01/2010 मधिल मार्गदर्शक परिच्छेद क्रमांक 2.4 नुसार आवश्यक कार्यवाही न करता तसेच ग्रामपंचायत मालकीची जागा, जिल्हा परिषद शाळेची जागा उपलब्ध असतांनाही ग्रामसभेची मान्यता न होता खाजगी संस्थेच्या मैदानावर कोणताही समाज उपयोगी करारनामा न करता सदरचा खर्च केला आहे.

2) प्रत्यक्षात कामासाठी वापरण्यात आलेल्या मुरूमावर खर्च विहित CSR दराने रुपये 5,470/- होत असताना रुपये 40,265/- चे मुल्यांकन नोंदवहीत नोंदविल्याने रुपये 34,795/- चा जादा खर्च वसूलपात्र करण्यात येत आहे.

5.39 कर वसूलीच्या रकमा रोखपुस्तकात कमी जमा दर्शवून अफरातफर केलेबाबत.

ग्रामपंचायत शिरजगाव कसबा, तालुका चांदूर बाजार, जिल्हा अमरावती, सन 2013-2014 ते 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 9) - ग्रामपंचायत शिरजगाव कसबा येथील ग्रामविस्तार अधिका-याने (मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 38 व 62 नुसार) आर्थिक व्यवहारासंबंधी त्याची असलेली जबाबदारी पार न पाडल्याने दिनांक 13/05/2013 ते 27/06/2014 या कालावधित ग्रामस्थाकडून पावत्याव्दारे प्रत्यक्ष वसुली 17,528/- असतांना 6218 दर्शवून रुपये 11,310/- अपहार केला आहे.

5.40 मंजुर प्राकलन व मोजमाप मुल्यांकनाशिवाय रोख पुस्तकात नियमबाहय खर्च नोंदविण्याबाबत.

ग्रामपंचायत वडाळी देशमुख, तालुका अकोट, जिल्हा अकोला, सन 2013-2014 व 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 23) - ग्रामपंचायत वडाळी देशमुख येथील सन 2013-14 व 2014-15 या वित्तीय वर्षाचे लेखापरीक्षण केले असता खालील नमुद बांधकामाचे मंजुर प्राकलन व मोजमाप मुल्यांकन उपलब्ध केले नाही.

- 1) अंगणवाडी बांधकाम क्र 3 खर्च रुपये 50,000/-
  - 2) काँक्रीट रस्ता बांधकाम खर्च रुपये 1,63,600/-
  - 3) काँक्रीट रस्ता बांधकाम खर्च रुपये 5,99,300/-
- याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 मधील कलम 57(3) अ अन्वये सचिवाने कामे करणे आवश्यक आहे. जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखा संहिता 1968 चे नियम 150 नुसार कामाचे अंदाजपत्रके तयार करून सक्षम अधिकाऱ्याची मंजूरी घेणे आवश्यक आहे. मात्र मंजुर प्राकलन तांत्रिक मंजूरीसह लेखापरीक्षणास उपलब्ध झाले नाही.

2) महाराष्ट्र शासन ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग परिपत्रक दिनांक 16 जानेवारी 2004 नुसार तांत्रिक अधिकाऱ्यांनी मंजुर प्राकलन करून पंचायतीने केलेल्या बांधकामाची नोंद दिनांकीत मोजमाप पुस्तकात नोंदविणे कर्तव्य ठरते. मात्र सदर अभिलेखे लेखापरीक्षणास सादर केले नाही.

3) महाराष्ट्र शासन ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग परिपत्रक दिनांक 25/02/2002 परि क्रमांक 2 अन्वये सचिवाने प्रत्येक बांधकामाचे मुल्यांकन करणे आवश्यक आहे. मात्र या नुसार कार्यवाही न केल्याने या मध्ये गंभीर अनिमितता होण्याची शक्यता नाकारता येत नाही.

5.41 वारंवार नमुना 15 वर रस्ते दुरुस्ती देयक मोघम स्वरूपात काढणेबाबत.

ग्रामपंचायत अंत्री मलकापुर, तालुका बाळापुर, जिल्हा अकोला, सन 2013-2014 व 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 1) - सन 2013-14 व 2014-15 या वित्तीय वर्षाचे लेखापरीक्षणात रुपये 77,650/- रस्ता दुरुस्ती करण्याकरीता नमुना 15 वर मोघम स्वरूपात मुरूम खरेदी केली आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

- 1) स्थळ दर्शक ठिकाण नमुद नाही.
- 2) नमुना 26 मध्ये नोंद घेतली नाही.

3) महाराष्ट्र शासन उद्योग उर्जा व कामगार विभाग शासन निर्णय दिनांक 2 जानेवारी 1992 तथा दिनांक 16/07/1993 नुसार कार्यवाही केली नाही.

4) अधिसूचना महसूल व वन विभाग, मंत्रालय मुंबई दिनांक 15/12/2006 तथा सुधारीत दिनांक 11/02/2010 अन्वये गौण खनिजावर प्रति ब्रास रुपये 100/200 अथवा प्रति घनमिटर रुपये 35.34/70.67 प्रमाणे स्वामित्व धनाची रक्कम वसूल केली नाही.

5) कर नोंदणीकृत देयके नसल्याने पुरवठादार नोंदणी कृत असल्याचे पुरावे आढळले नाहीत.

5.42 मंजूर प्राकलन, मोजमाप मुल्यांकना शिवाय रोख पुस्तकात नियमबाह्य खर्च नोंदविल्याबाबत.

ग्राम पंचायत जोडगव्हाण, तालुका मालेगाव, जिल्हा वाशिम, सन 2013-14 व 2014-15

(परिच्छेद क्रमांक 27) - ग्राम पंचायत जोडगव्हाण, पंचायत समिती मालेगाव येथील सन 2013-14 ते 2014-15 या वित्तीय वर्षाचे लेखापरीक्षण केले असता विकास कामे करण्याकरीता पंचायतीला अनुदान प्राप्त झाल्याचे अभिलेख्यावरून आढळते. परंतु पंचायतीने प्राप्त अनुदानातून बांधकामावर खर्च नोंदविल्याचे आढळते. सदर खर्च नोंदविण्यापूर्वी पंचायतीने विकास कामाचे मंजूर प्राकलन, मोजमाप मुल्यांकन न करताच विविध योजनेमधून नियमाबाह्य एकुण रुपये 30,35,625/- एवढा खर्च केल्याचे आढळते. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) मुंबई ग्राम पंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 57(3) अ अन्वये ठरावाच्या अनुषंगाने सचिवाने कामे केली नाहीत. जिल्हा परिषद, पंचायत समिती लेखासंहिता 1968 चे नियम 150 नुसार रुपये 5,000/- वरील प्रत्येक बांधकाम व खर्चास तपशिलवार अंदाजपत्रक तयार करून त्यास सक्षम अधिकाऱ्याची पुर्व मंजूरी होणे बंधनकारक आहे. परंतु नियमाप्रमाणे कार्यवाही केल्याबाबत मंजूर प्राकलन तांत्रिक मंजूरीसह लेखापरीक्षण तपासणीस उपलब्ध करण्यात आले नाही.

2) महाराष्ट्र ग्राम पंचायत लेखासंहिता 2011 चे नियम 51, 52 अन्वये बांधकामास सक्षम प्राधिकाऱ्याची खर्च पुर्व प्रशासकीय मंजूरी व तांत्रिक मंजूरी होणे आवश्यक असतांना त्याप्रमाणे कार्यवाही केल्याचे आढळून येत नाही.

3) महाराष्ट्र शासन, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक झेडपीए 2001/ प्र.क्र.105/वित्त-9, दिनांक 16/01/2004 नुसार तांत्रिक मंजूरीसह मंजूर प्राकलन, मोजमाप मुल्यांकन लेखापरीक्षण तपासणीस सादर करण्यात आले नाही.

4) महाराष्ट्र शासन, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, परिपत्रक क्रमांक 1099/प्र.क्र.11/जल-21 /मंत्रालय मुंबई-400032, दिनांक 25/02/2002 परिच्छेद क्रमांक 2 अन्वये ग्रामपंचायतीचा सचिव म्हणून ग्रामपंचायतीद्वारे करण्यात आलेल्या प्रत्येक बांधकामाचे मुल्यांकन वेळीच करून घेण्याची जबाबदारी सचिवाची आहे. परंतु त्याप्रमाणे कार्यवाही केल्याचे आढळून येत नाही.

5) महाराष्ट्र ग्राम पंचायत लेखासंहिता 2011 मधील नमुना क्रमांक 22 व 23 नुसार बांधकामाच्या नोंदी नमुना क्रमांक 25 व 26 मध्ये घेणे आवश्यक असतांना त्याप्रमाणे कार्यवाही करण्यात आलेली नाही.

उपरोक्त नुसार विविध कामावर मंजूर प्राकलन, मोजमाप मुल्यांकन व कामपुर्णत्वाचे प्रमाणपत्राशिवाय नोंदलेला एकुण खर्च रुपये 30,35,625/- लेखापरीक्षणात मान्य करता येत नाही.

5.43 प्रमाणकाशिवाय फंडात खर्च नोंदविणे.

ग्रामपंचायत सिंगडोह, तालुका मानोरा, जिल्हा वाशिम, सन 2010-2011 ते 2014-2015

(परिच्छेद क्रमांक 2) - ग्राम पंचायत सिंगडोह, येथील लेखापरीक्षणात संबंधित सचिवाने ग्रामनिधी तसेच पाणी पुरवठा निधी व इतर निधीचे फंडात प्रमाणकाशिवाय रक्कमा रक्कम रुपये 23,58,848/- खर्ची टाकून शासकीय निधीचे हानी तथा नुकसान केले आहे. त्यामुळे संबंधितावर जबाबदारी निश्चित करून रक्कमेची वसुली करण्यात यावी.

5.44 बँकेमधून रक्कम उचल करून मागासक्षेत्र विकास निधीचा अपहार केल्याबाबत.

ग्रामपंचायत बोरगाव पुंजी, तालुका आर्णि, जिल्हा यवतमाळ, सन 2007-2008 ते 2012-2013

(परीच्छेद क्रमांक 5) - पंचायतीचे सन 2007-08 ते 2012-13 या वित्तीय वर्षाचे लेखापरीक्षण मागासक्षेत्र अनुदान निधी ही योजना दिनांक 08/03/2010 रोजी सदरू योजनेचे विदर्भ क्षेत्रीय ग्रामीण बँक शाखा आर्णि येथे बचतखाते क्रमांक 7438 उघडलेले आहे. सदर निधीचे दिनांक 23/04/2010 ते दिनांक 15/05/2010 पर्यंत या कालावधीचे रोखपुस्तक व संबंधीत आवश्यक अभिलेखे लेखापरीक्षणास उपलब्ध झालेले नाहीत. अभिलेखे लेखापरीक्षणास उपलब्ध करून देणेबाबत दिनांक 28/01/2014 व दिनांक 07/02/2014 रोजी अर्धसमास पत्र देवून संबंधीत कार्यरत सचिवास सुचित करण्यात आले असता, अभिलेखे अपुर्ण असल्यामुळे सादर करता येत नसल्याचे अर्धसमासपत्राचे उत्तरात नमुद केले आहे. लेखापरीक्षणास संबंधीत कोणतेही अभिलेखे उपलब्ध करण्यात आलेले नाही. बँक पासबुकाची पडताळणी केली असता रुपये 1,49,416/- अनुदान जमा झालेले आहे. त्यातून रुपये 1,47,000/- ची उचल करण्यात आलेली आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) मुंबई ग्रामपंचायत अंदाजपत्रक व हिशेब नियम 1959 चे कलम 62 प्रमाणे प्रत्येक व्यवहाराची नोंद विहित नमुण्यात करणे अनिवार्य आहे. तथापि वरील रक्कमांची नोंद रोखवरीत न केल्यामुळे रुपये 1,49,416/- अनुदानाची रक्कम लेख्याबाहेर ठेवण्यात आलेली आहे. तर रुपये 1,47,000/- बँकेमधून परस्पर उचल करून मागासक्षेत्र निधीचा अपहार केलेला आहे.

2) मुंबई ग्रामपंचायत अंदाजपत्रक व हिशेब नियम 1959 चे नियम 5(1) अन्वये अनुक्रमांक 3 ते 27 मध्ये लेखी ठेवण्याची जबाबदारी सचिवाची असून, मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियमाचे कलम 62(4) लिहीण्याची जबाबदारी सुध्दा सचिवाचीच आहे. कर्तव्यात कसुर करून गंभीर वित्तीय अनियमितता करण्याबाबत समर्पक खुलासा करणे आवश्यक आहे.

3) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग परीपत्रक पं.स 1500/प्र.क्र.590/मंत्रालय, 32, दिनांक 27/07/2001 अन्वये ग्रामपंचायतीमध्ये गैर व्यवहार घडू नये म्हणून गटविकास अधिकारी / विस्तार अधिकारी (पंचायत) यांनी वेळोवेळी दप्तराची तपासणी करणे बंधनकारक आहे. तथापि नियमाप्रमाणे दप्तरांचा तपासण्या न झाल्यामुळे आर्थिक गंभीर अनियमितता करण्यास सचिवास वाव मिळालेला आहे.

4) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग शासन निर्णय क्रमांक डी.ई.एन.2006/प्र.क्र.771/आस्था-12 मंत्रालय मुंबई, दिनांक 28/09/2006 मधील बाब क्रमांक 01 ते 05 नुसार ग्रामपंचायतीमधील गैरव्यवहारा संबंधी संबंधीतावर जबाबदारी निश्चित करण्याबाबत निर्देशित करण्यात आलेले आहे. त्यानुसार कार्यवाही करणे अभिप्रेत आहे.

5) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग परीपत्रक रा.झेडएन.जी 1009/प्र.क्र.59/ आस्था 4 मुंबई, दिनांक 06/04/2009 नुसार अफरातफर तसेच गैरव्यवहाराच्या प्रकरणात गुंतलेल्या शासकीय रक्कमेची वसुली कोणत्याही परीस्थितीत विलंब न करता त्वरीत करणे आवश्यक आहे.

उपरोक्त अभिप्रायानुसार रुपये 1,47,000/- वसुलीस पात्र आहे. संबंधीताकडून वसूल करून उचित लेखाशिर्षाखाली जमा करून दर्शवावी.

5.45 बँक पासबुकातून रक्कमेची उचल करून कायम स्वरूपी हानी करणेबाबत.

ग्रामपंचायत केळझरा (को.), तालुका आर्णि, जिल्हा यवतमाळ, सन 2007-2008 ते 2012-2013

(परीच्छेद क्रमांक 7) - ग्रामपंचायत केळझरा (को.), पंचायत समिती आर्णि येथील सन 2007-08 ते 2012-13 या वित्तीय वर्षाचे लेखा परीक्षणावेळी सामान्य निधी + पाणी पुरवठा निधी (एकत्र), 12 वित्त आयोग निधी, 13 वा वित्त आयोग निधी, तांडा वस्ती सुधार निधी व दलित वस्ती सुधार निधी चे संपूर्ण अभिलेखे (उदा. रोखपुस्तक, प्रमाणके, प्राकलने, मोजमाप पुस्तिका व इतर आवश्यक अभिलेखे) लेखा तपासणीस लेखी मागणी करून सुध्दा दिनांक 01/04/2007 ते 27/07/2012 पर्यंत चे अभीलेखे उपलब्ध न केल्यामुळे सदर निधीचे बँक खाते

पासबुकानुसार संबंधीत सरपंच / सचिव यांनी संयुक्तीकरणे रक्कमेची उचल केली असून उचल केलेल्या रक्कमेच्या समर्थनार्थ कोणतेही अभिलेखे ग्रामपंचायत दफ्तरी ठेवले नाही.

बँक पासबुकानुसार उचल केलेली रक्कम सामान्य निधी + पाणी पुरवठा निधी (एकत्र) रुपये 22,00,139/-, 12 वा वित्त आयोग निधी रुपये 91,100/-, 13 वा वित्त आयोग निधी- रुपये 37,962/-, तांडा वस्ती सुधार योजना निधी रुपये 5,00,000/- व दलित वस्ती सुधार योजना निधी रुपये 4,37,319/- रुपये असे एकूण रुपये 32,66,520/- याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) मुंबई ग्राम पंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 62(4) अन्वये निधीचे सर्व अभिलेखे बिनचुक लिहिण्याची संपूर्ण जबाबदारी ही सचिवाची ठरते. परंतु नमुद केलेल्या दिनांकाचे कोणतेही अभिलेखे सचिवांनी न नोंदविता रक्कमेची उचल करून कायम हानी केल्याचे प्रथम दर्शनी स्पष्ट होते.

2) ग्राम पंचायत सवितरण अधिकारी सचिव आहे. सवितरण अधिकारी या नात्याने योजनेचे बिनचुक अभिलेखे लिहणे व वित्तीय व्यवहार अमलात असलेल्या वित्तीय नियमानुसार काम करणे हे सचिवाचे कर्तव्य ठरते. परंतु बँक खात्यातून रुपये 32,66,520/- उचल करून कोणतेही अभिलेखे न लिहता रक्कमेची कायम हानी केल्याचे प्रथमदर्शनी स्पष्ट होते.

3) महाराष्ट्र शासन ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग परीपत्रक क्रमांक वि.स.आ 1096/ सीआर/3555/26 मंत्रालय, मुंबई 32, दिनांक 16/07/1996 अन्वये परीच्छेद 8 अन्वये कामा हाती घेताना वा काम करतांना त्या कामात कोणत्याही बाबतीत अनियमितता वा चुक झाली तर ती अनियमितता वा चुक भ्रष्टाचार करण्याच्या उद्देशाने करण्यात आली असे समजून त्या कामाशी संबंधीत असलेले कर्मचारी पदाधिकारी यांचे वर अपहार केल्याचा आक्षेप लावून रक्कमेची वसुली क्रमप्राप्त ठरते.

4) निधीतून उचल केलेली रक्कमेची हिशोबाची तपासणी महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, परीपत्रक क्रमांक व्ही.पी.एम 2687/1813/3020/21, दिनांक 05/07/1989 अन्वये ग्राम पंचायतीचे अपहारीत प्रकरणे हाताळणे संबंधी शासनाचे स्वतंत्र आदेश आहेत. त्याअनुषंगाने विस्तार अधिकारी (पंचायत) यांनी खुलासा करावा.

5) निधीमधून उचल केलेली रक्कम रुपये 32,66,520/- बाबत सचिवानी कोणतेही अभिलेखे लेखा तपासणीस लेखी मागणी करून सुध्दा मुदतीत वा मुदतीनंतर उपलब्ध केले नाहीत. त्यामुळे सदर निधीचे बँकपासबुकानुसार काढलेल्या रक्कमेची कायम हानी केल्याचे स्पष्ट होते. सदर निधी सरपंच / सचिव यांचे संयुक्त खाते असून दोघांच्या स्वाक्षरी निधी बँक खात्यातून रक्कमेची उचल केलेली आहे. सदर खर्चास दोघेही जबाबदार आहेत.

बाब क्रमांक 01 ते 05 नुसार सदर बँक खात्यातून काढलेली रक्कम रुपये 32,66,520/- लेखा परीक्षणात अंतीम अमान्य करण्यात येत असून सरपंच / सचिव यांचे कडून समप्रमाणात रक्कम वसूल करून चलान व्दारे शासन खाती जमा करून अनुपालन दाखवावे.

5.46 13 व्या वित्त आयोग अंतर्गत बँकेतून रक्कमा स्वतः आहारित करून कोणतेही अभिलेखे न ठेवता रक्कमेची कायमची हानी करणेबाबत.

ग्रामपंचायत सुर्ला, तालुका पांढरकवडा, जिल्हा यवतमाळ, सन 2010-2011 ते 2012-2013

(परीच्छेद क्रमांक 7) - ग्रामपंचायत सुर्ला येथील नियमित लेखापरीक्षण केले असता 13 वा वित्त आयोग रोखपुस्तकाची पडताळणी केली असता दिनांक 27/12/2010 ते 31/03/2012 पर्यंतचे रोखपुस्तक उपलब्ध झाले. तसेच दिनांक 30/06/2012 बँक पासबुक उपलब्ध झाले आहे.

रोखपुस्तकावरून खालील प्रमाणकान्वये खर्च नोंदवून रक्कमा आहारित केलेल्या आढळतात. परंतु याबाबत कोणतेही प्रमाणके, प्राकलन, मोजमाप पुस्तिका लेखापरीक्षणास उपलब्ध झालेली नाही.

तसेच दिनांक 22/03/2012 ला रक्कम रुपये 35,000/- व दिनांक 30/03/2012 ला रुपये 30,000/- स्वतः आहारीत करून कोणतेही रोखपुस्तक न लिहता कोणतेही प्रमाणके, प्राकलन, मोजमाप पुस्तीका न नोंदविता रक्कमेचा कायमस्वरूपी हानी केल्याचे दिसून येते.

5.47 रेती खरेदीचा आभास निर्माण करून ग्रामपंचायतीचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान करणेबाबत.

ग्रामपंचायत सोनाळा, तालुका संग्रामपुर, जिल्हा बुलढाणा सन 2010-2011 ते 2012-2013

(परिच्छेद क्रमांक 4) - सन 2010-2011 ते 2012-2013 या वित्तीय वर्षाचे लेखापरीक्षणाचे वेळी असे निदर्शनास आले, सामान्य निधीमधुन एकाच दिवशी विविध पुरवठाधारकाकडून 318 ट्रीप म्हणजे 899.94 cum व 78 ट्रीप 220.74 cum रेती खरेदी करण्याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) सदर रेती फैलविण्यासाठी मजुरीचा खर्च केलेला नाही. खर्चाचे मुल्यांकन नमुना 23 मध्ये नाही. तसेच त्याबाबत स्थळ दर्शक ठिकाण एकाही प्रमाणकावर नमुद नाही. सबब वित्तीय अनियमितता करण्याच्या उद्देशाने खर्च झाल्याचा आभास निर्माण करून ग्रामपंचायतीचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान केले आहे. संबंधीतावर जबाबदारी निश्चीत करून रुपये 1,42,600/- वसूल करण्यात यावे.

5.48 महाराष्ट्र स्पर्धाक्षम कृषि विकास प्रकल्पांतर्गत आठवडी बाजार विकास करणे चे खर्चामधील अनियमिततेबाबत.

ग्रामपंचायत अमडापुर, तालुका चिखली, जिल्हा बुलढाणा, सन 2010-2011 ते 2012-2013

(परिच्छेद क्रमांक 7) - सन 2010-2011 ते 2012-2013 या वित्तीय वर्षाचे लेखापरीक्षणाचे वेळी असे निदर्शनास आले, महाराष्ट्र स्पर्धाक्षम कृषिविकास प्रकल्पांतर्गत आठवडी बाजार विकास करण्याचे काम खाजगी कंत्राटदार श्री.जी.बी.देशमुख यांना देण्यात आले. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) कंत्राटदारास रक्कम प्रदान करतांना शासकीय नियमानुसार देयकातुन 4 टक्के विक्रीकर रुपये 76,865/- व 2 टक्के आयकर रुपये 38,432/- यावर सरचार्ज रुपये 4,612/- असे एकूण रुपये 1,19,909/- वसुली करून शासन खाती जमा करणे आवश्यक होते. तशी कार्यवाही केली नाही.

2) कामाचे चाचणी अहवाल घेण्यात आले नाहीत.

3) कंत्राटदाराचे देयकातुन विमा रक्कम रुपये 19,641/- वसूल केली नाही.

4) कामाबाबत मोजमाप पुस्तीका लेखापरीक्षणास उपलब्ध केली नाही. रुपये 1,61,091/- वसूल करण्यात यावे.

5.49 मोघम खर्च नोंदविणेबाबत.

ग्रामपंचायत खल्याळ गव्हाण, तालुका देऊळगाव राजा, जिल्हा बुलढाणा, सन 2010-2011 ते 2012-2013

(परिच्छेद क्रमांक 3) - सन 2010-2011 ते 2012-2013 या वित्तीय वर्षाचे लेखा परीक्षणाचे वेळी असे

निदर्शनास आले की तपशिलान्वये रुपये 3,93,042/- एवढ्या रकमा रोख पुस्तकात खर्ची दाखविल्या असुन सदर रक्कम कशासाठी खर्च केली याची प्रमाणके ठेवलेली नाही तथा लेखापरीक्षणास उपलब्ध न केल्यामुळे सदर खर्च संशयास्पद असुन लेखापरीक्षणास मान्य करता येत नाही. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) मुंबई वित्तीय अधिनियम 1959 चे नियम 58 प्रमाणे सचिवाने वित्तीय औचीत्याचे सुत्राचे पालन न करता रकमेचे प्रदान केले आहे.

2) विस्तार अधिकारी यांनी ग्रामपंचायत दप्तराची तपासणी केली नाही. रुपये 3,93,042/- वसूल करण्यात यावी.

5.50 उसणवार रक्कम परत निधीला जमा न करता परस्पर खर्च करणेबाबत.

ग्रामपंचायत सिर्सी, तालुका उमरेड, जिल्हा नागपूर, सन 2013-2014 व 2014-2015

(परिच्छेद क्रमांक 18) - ग्रामपंचायत सिर्सी च्या लेखापरीक्षणात आढळून आले की, जिल्हा वार्षिक फंडातून परत आलेली उसणवार रक्कम पर्यावरण संतुलीत ग्राम समृद्धी योजनेचे पासबुक मध्ये रूपये 89,000/- जमा करण्यात आलेली आहे. परंतु रोखपुस्तकात सदर रक्कम जमा करण्यात आलेली नाही. तसेच पर्यावरण खात्यातुन दिनांक 13/08/2014 ला धनादेशाद्वारे श्री. उमेश वाट यांना प्रदान केले आहे परंतु त्याबाबत रोखपुस्तकात नोंद नाही व खर्चाचे प्रमाणक सुद्धा नाही.

तसेच वरीलप्रमाणे जिल्हा वार्षिक फंडातून परत आलेली उसणवार रक्कम 13 वा वित्त आयोग पासबुक मधे रूपये 1,00,000/- जमा करण्यात आलेली आहे. परंतु रोखपुस्तकात सदर रक्कम जमा करण्यात आलेली नाही. तसेच 13 वा वित्त आयोग खात्यातून दिनांक 05/08/2014 ला धनादेशाद्वारे श्री. उमेश वाट यांना प्रदान केले आहे. परंतु त्याबाबत रोखपुस्तकात नोंद नाही व खर्चाचे प्रमाणक सुद्धा नाही.

वरील दोनही निधीत रक्कमेचे प्रदान प्रमाणकाशिवाय परस्पर केलेले आहे.

5.51 सामान्य निधीतून केलेल्या विविध बांधकाम खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत पेंढरी (देवळी), तालुका हिंगणा, जिल्हा नागपूर, सन 2013-2014 व 2014-2015

(परिच्छेद क्रमांक 8) - ग्रामपंचायतीने सामान्य निधी व पाणी पुरवठा निधीतून विविध बांधकामासाठी एकुण रूपये 26,04,934 /- खर्च केले याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र शासन, उद्योग उर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय क्रमांक भांखस/(2512) 1088 उद्योग-मंत्रालय मुंबई, दिनांक 02/01/1992 प्रमाणे खरेदी प्रक्रिया शासन निर्देशाप्रमाणे राबविण्यात आलेली नाही.

2) महाराष्ट्र शासन ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग शासन निर्णय क्रमांक संकिर्ण-2010/272/प्र.क्र.172/पंरा-7 मुंबई, दिनांक 19/10/2011 प्रमाणे ई- टेंडरींग माध्यमातून निविदा मागवून खरेदी न करता तुकडे पध्दतीने खरेदी करण्यात आली आहे.

3) साहित्याची नोंद साठा पंजीत घेण्यात न आल्याने साहित्याचा वापर कुठे करण्यात आला याची खात्री करता आली नाही.

4) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक 2011/प्र.क्र/217/पंरा.7, दिनांक 15/11/2011 5 अ व 5 क अन्वये साहित्य तपासणी अहवाल बाबत दस्ताऐवज नाही.

5) प्राकलन, मोजमाप पुस्तिका व कार्यपूर्णत्व प्रमाणपत्र उपलब्ध केलेले नाही. तसेच मालमत्ता नोंदवही नमुना 25 व रस्ता नोंदवही नमुना 26 लेखापरीक्षणाचे वेळी सादर करण्यात आली नाही.

6) भारत सरकार आयकर अधिनियम 1994 कलम (सी) अन्वये 2 टक्के आयकर त्यावर 12.5 टक्के अधिभार, 4 टक्के विक्रिकर, 1 टक्के कामगार विम्याची रक्कम कपात केल्याचे दिसून आले नाही.

5.52 सामान्य निधीतून केलेल्या विविध बांधकाम खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत धुरखेडा, तालुका उमरेड, जिल्हा नागपूर, सन 2013-2014 व 2014-2015

(परिच्छेद क्रमांक 35) - ग्रामपंचायत धुरखेडा येथील सामान्य फंड सन 2014-15 मधे सिमेंट रस्ता बांधकामावर रूपये 4,75,340/- खर्च करण्यात आला याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) प्राकलन व मोजमाप पुस्तिका उपलब्ध नसल्याने लेखापरीक्षणास छायांकीत प्रती पृष्ठ क्रमांक 11 ते 17 प्रमाणीत नसलेल्या सादर करण्यात आल्या.

2) अतिरीक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी जिल्हा परिषद नागपूर यांच्या आदेशानुसार कामाचे स्थळ व मोजमाप पुस्तकाच्या छायांकीत प्रतीतील कामाचे स्थळ वेगवेगळे आहे.

3) काम पूर्णत्व प्रमाणपत्र नस्तीबध्द नसून केलेल्या कामाची नोंद नमुना 26 मधे घेतल्याबाबत सादर केले नाही.

4) मोजमाप पुस्तिकेनुसार 5 टक्के रक्कम रूपये 23,645 /- गुणवत्ता प्रमाणपत्रा अभावी रोखून ठेवण्यात आली आहे. त्यामुळे कामाच्या गुणवत्ता व दर्जाची खात्री करता आली नाही.

5) अमित कन्स्ट्रक्शन यांची ई- टेंडरींग बाबत निविदा मंजूर करून कार्यालयीन आदेश क्रमांक निरंक दिनांक 13/08/2014 अन्वये पुरवठा आदेश देण्यात आला परंतु मासिक सभेत निविदा मंजूर केल्याबाबत ठराव नाही.

5.53 अभिलेखे न ठेवण्याबाबत, गहाळ करण्याबाबत तसेच लेखापरीक्षणास सादर न करण्याबाबत सरपंच व सचिवावर कोणतीही कार्यवाही न करणे.

ग्रामपंचायत शेकापुर(बाई), तालुका हिंगणघाट, जिल्हा वर्धा, सन 2013-2014 ते 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 3) - याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 140(1) नुसार ग्रामपंचायतींना लेखापरीक्षण करणे घेणे आवश्यक आहे. व त्यासाठी मुंबई लेखापरीक्षा अधिनियम 1930 (सुधारणा अधिनियम 2011) नुसार 1 ते 33 अभिलेखे बँक पासबुक, बांधकामाचे मोजमाप पुस्तिका, प्राकलन इत्यादी उपलब्ध करणे आवश्यक असतांना दिनांक 29/06/2016 व दिनांक 30/06/2016 अर्धसमास पत्राद्वारे मागणी करून सुध्दा ती सादर करण्यात आली नाही. याबाबत संबंधित सचिव व सरपंच यांचेकडून मुंबई स्थानिक निधी लेखापरीक्षा अधिनियम 1930 (सुधारणा अधिनियम 2011) चे कलम 8 नुसार रक्कम रूपये 25,000/- इतका दंड वसूल करून दंडाची रक्कम शासन लेखा शिर्षात जमा करण्याची कार्यवाही केली नाही.

2) ग्रामपंचायत शेकापुर (बाई) ने नागरीकांकडून सन 2013-2014 ते 2014-2015 या कालावधीत गृह विज व पाणी करापोटी एकुण रक्कम रूपये 4,22,287/- वसूल केल्याचे आढळले. मुंबई ग्रामपंचायत (ग्रामनिधी अभिरक्षा व गुंतवणुक) नियम 1959 नियम 2 नुसार व मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 मधील कलम 11(8) नुसार वसूल रकमा ताबडतोब लेख्यामध्ये दाखविणे आवश्यक आहे. आणि ती रक्कम पंचायतीच्या ग्रामनिधीच्या बँक खात्यात जमा करणे अपेक्षित असतांना रूपये 4,22,287/- एवढी रक्कम ग्रामनिधीमध्ये जमा करण्यात आलेली नाही. सदर रक्कम वसूलीची व महाराष्ट्र शासन ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग परिपत्रक ग्रा.प.श.अ./नोंव्हे05/प्र.क्र.262/प.स.2, दिनांक 03/09/2005 नुसार कार्यवाही केली नाही.

3) 13 वा वित्त आयोग च्या बँक पासबुक मधून सचिव व सरपंच यांनी सन 2013-2014 व 2014-2015 या कालावधीत रक्कम रूपये 5,21,800/- काढली आहे. परंतु कॅशबुक, बांधकामाचे मोजमाप पुस्तिका, प्राकलन इत्यादी ग्रामपंचायत मध्ये आढळले नाही. व अर्धसमास पत्राद्वारे मागणी करून सुध्दा ती सादर करण्यात आली नाही. सदर रक्कम वसूलीची व महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, परिपत्रक ग्रा.प.श.अ./नोंव्हे05/प्र.क्र.262/प.स.2, दिनांक 03/09/2005 नुसार कार्यवाही केली नाही.

4) दलित वस्ती सूधार योजनेतून सन 2014-2015 या कालावधीत एकुण रक्कम रूपये 2,84,000/- खर्च करण्यात आले आहे. परंतु बांधकामाचे मोजमाप पुस्तिका, प्राकलन इत्यादी ग्रामपंचायत मध्ये आढळले नाही. व अर्धसमास पत्राद्वारे मागणी करून सुध्दा ती सादर केले नाही. सदर रक्कम वसूलीची व महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, परिपत्रक ग्रा.प.श.अ./नोंव्हे05/प्र.क्र.262/ प.स.2, दिनांक 03/09/2005 नुसार कार्यवाही केली नाही.

5.54 मुल्यांकनाशिवाय केलेला नियमबाह्य खर्च.

ग्रामपंचायत तळेगांव, तालुका आष्टी, जिल्हा वर्धा, सन 2013-2014 ते 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 2)

- याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) ग्रामपंचायत तळेगांव यांनी सन 2013-2014 ते 2014-2015 या कालावधीत पूर्ण केलेल्या बांधकामाच्या खर्चाचे लेखापरीक्षण केले असता बांधकामावर मुल्यांकन न घेता रक्कम रूपये 58,04,093/- इतका खर्च बांधकामावर केलेला आहे.

2) सदरील उपरोक्त बांधकामाचे इस्टीमेट, मोजमाप पुस्तक व कामपुर्णत्वाचे प्रमाणपत्र उपलब्ध करून देण्याबाबत अर्धसमास पत्र 1, दिनांक 31/03/2016 अन्वये मागणी करून सुध्दा उपलब्ध झाले नाही.

5.55 प्रमाणकाशिवाय नोंदविलेला नियमबाह्य खर्च. (तंटामुक्ती योजना)

ग्रामपंचायत तळेगांव, तालुका आष्टी, जिल्हा वर्धा, सन 2013-2014 ते 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 3) - पंचायतीने प्रदान केलेली रक्कमांची प्रमाणकांचे तपासणी करीत असतांना रक्कम रुपये 75,960/- तपशिलाप्रमाणे खर्च निधीला नोंदविलेला आहे. महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम 1959 चे कलम 38(2)(क) आणि 5 नुसार लेखे सुरक्षित ठेवणेची जबाबदारी असतांना नमुद प्रमाणके लेखापरीक्षणास उपलब्ध झाली नाही. पंचायतीनी प्रमाणकाशिवाय निधीला नोंदविलेल्या खर्चाची जबाबदारी निश्चित करून रक्कम वसूल करावी.

5.56 मागासक्षेत्र योजने अंतर्गत केलेल्या बांधकामातील अनियमितता.

ग्रामपंचायत सोमनाळा, तालुका पवनी, जिल्हा भंडारा, सन 2013-2014 ते 2014-2015

(परिच्छेद क्रमांक 6) - सन 2013-2014 व 2014-2015 या वित्तीय वर्षाचे मागास क्षेत्र योजनेअंतर्गत मंजुरी तथा साहित्य खरेदीवर रक्कम रुपये 16,18,360/- खर्च नोंदविला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र शासन, दिनांक 02/01/1992 व महाराष्ट्र शासन, उदयोग उर्जा व कामगार विकास क्रमांक नि.कृ.मंत्रालय 2001 (2949) उदयोग - 6 मंत्रालय मुंबई, दिनांक 25/06/2002 अन्वये निविदा / दरपत्रके तसेच मंजूर ठराव इत्यादी कागदपत्रे सादर करण्यात आले नाही.

2) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, 1099/ प्रमाणक क्रमांक 56/25, दिनांक 30/06/2000 अन्वये बांधकाम साहित्य वापरणे पूर्वी प्रयोग शाळेत तपासणी करून वापरणे बाबत निर्देश असतांना सदर तपासणी करण्यात आलेली नाही.

3) मुंबई ग्रामपंचायत अंदाजपत्रक व हिशोब नियम 1959 चे नियम 1959 चे नियम 5 अ प्रमाणे रुपये 1,000/- चे वरील प्रदाने रेखांकित धनादेशाव्दारे करणे आवश्यक आहे. परंतु बहुतांश रक्कमा रोखीने अदा करण्यात आले आहे.

4) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक संकिर्ण 2010/275 प्रमाणक क्रमांक 172/ पंरा 7, दिनांक 19/10/2011 नुसार बांधकाम साहित्य खरेदी ई-टेंडरींगची कार्यवाही केलेली नाही.

5) बांधकामाचे प्राकलन व मुल्यांकन पुर्णत्व प्रमाणपत्रे (c.c) नसल्याने प्रत्यक्षात बांधकाम करण्यात आल्याबाबत खात्री करता आली नाही. वास्तविक तांत्रिक अधिकारी यांनी 15 दिवसांचे आत नमुना 23 मध्ये मापे नोंदविणे असतांना मापे नोंदविण्यात न आल्याने रक्कम रुपये 15,35,250/- लेखा मान्य नाही.

6) महाराष्ट्र शासन, महसूल व वन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक गौण खनिज नि 10/1009/ प्रमाणक क्रमांक 309/ख, मुंबई, दिनांक 11/02/2010 अन्वये प्रति ब्रास रुपये 200/- प्रमाणे स्वामित्वधनाची आकारणी करून महसूल खात्यात भरणा करावा. प्रति ब्रास रुपये 200/- प्रमाणे कपात करणेबाबत निर्देश कपाती केल्याबाबत प्रमाणपत्र सादर न केल्याने शासन निर्णयाचे उल्लंघन झाले तरी रक्कम परीगणित करून शासन शिर्षात जमा करावे.

7) सदर योजनेचा सार्वजनिक जनतेने लाभ घेतल्याबाबत उपयोगिता व विनियोग प्रमाणपत्र प्राप्त करणे आवश्यक आहे.

8) कामाची नोंद ग्रामपंचायत नमुना नंबर 25 जंगम मालमत्ता नोंदवही व नमुना नंबर 26 मध्ये घेण्यात आली नाही.

9) कामाचे प्रशासकीय मंजुरी व कामाचे आदेश लेखापरीक्षणास सादर करण्यात आले नाही.

10) महाराष्ट्र शासन, वित्त विभाग, शासन निर्णय विमास-1098/प्रमाणक क्रमांक 28, दिनांक 19/08/1998 अन्वये बांधकामाचे कालावधीतील कामगारांचे सुरक्षितेकरीता कंत्राटदाराने / ग्रामपंचायतीने कामगारांचा विमा कंत्राटी मुल्याच्या (1 टक्के) उतरविणे आवश्यक आहे.

11) भारत सरकार आयकर अधिनियम 1961 कलम (सी) अन्वये आयकर व विक्रीवर कपात करुन संबधितांना टी. डी. एस प्रमाणपत्रे बाबत निर्देश असतांना आयकर व विक्रीवर कपात करण्यांत आले नाही.

5.57 स्मशान घाट रोड बांधकाम खर्च रुपये 1,85,000/-.

ग्रामपंचायत कुंभली, तालुका साकोली, जिल्हा भंडारा, सन 2013-2014 ते 2014-2015

(परिच्छेद क्रमांक 16) - सन 2013-2014 व 2014-2015 या वित्तीयवर्षाचे स्मशान घाट रोड बांधकामावर रक्कम 1,85,000/- रुपये खर्च नोंदविला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) अर्ध समास पत्र क्रमांक 2, दिनांक 16/03/2016 अन्वये स्मशानघाट रोड बांधकामाचे प्राकलन, मोजमाप पुस्तिका, काम पूर्णत्वाचा दाखला, ई-निविदा इत्यादी लेखी मागणी करण्यात आली. मात्र अद्यावत अभिलेख सदर सचिवाकडे उपलब्ध नसल्याने त्यांनी अर्धसमास पत्राच्या उत्तराव्दारे लेखी कळविले आहे.

2) बँक पासबुकाची तपासणी केली असता मजुरीची रक्कम सेल्फ चेक क्रमांक 462751, ने काढण्यात आल्याचे निदर्शनास आले.

3) साहित्य खरेदीची ई निविदा सादर करण्यात आली नाही.

4) साठापुस्तक लेखा परीक्षणास सादर करण्यात आले नाही.

5) रोख पुस्तक व मजुरी मस्टर / रजिस्टरवर सरपंच यांची स्वाक्षरी नाही.

6) पुरवठाधारकाचे बिलातुन रॉयल्टीची रक्कम कपात करण्यात आलेली नाही.

7) महाराष्ट्र ग्रामपंचायत लेखा संहिता 2011 चे नियम 11{11} नुसार सचिवाने आपले कर्तव्य बजावितांना केलेल्या अक्षम्य हयगयीमुळे किंवा गैरवर्तनामुळे पंचायतीची हानी व नियमांचे उल्लंघन झाले आहे.

5.58 दलितवस्ती सुधार योजनेअंतर्गत केलेल्या बांधकामातील अनियमितेबाबत.

ग्रामपंचायत गोपिवाडा, तालुका भंडारा, जिल्हा भंडारा, सन 2013-2014 ते 2014-2015

(परिच्छेद क्रमांक 10) - सन 2013-2014 व 2014-2015 या वित्तीय वर्षाचे ग्रामपंचायत गोपिवाडाने दलितवस्ती योजनेअंतर्गत कामावरील मंजुरी तथा साहित्य खरेदीवर रक्कम रुपये 13,00,000/- खर्च रोखपुस्तकात नोंदविला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र शासन, दिनांक 02/01/1992 व महाराष्ट्र शासन, उदयोग उर्जा व कामगार विकास क्रमांक नि. कृ मंत्रालय 2001(2949) उदयोग - 6 मंत्रालय मुंबई, दिनांक 25/06/2002 अन्वये निविदा / दरपत्रके तसेच मंजूर ठराव इत्यादी कागदपत्रे सादर न केल्याने उपरोक्त शासन निर्णयानुसार खरेदी केल्याबाबत खात्री करता आली नाही.

2) महाराष्ट्र शासन ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग 1099/ प्रमाणक क्रमांक 56/25 दिनांक 30/06/2000 अन्वये बांधकाम साहित्य वापरणे पूर्वी प्रयोग शाळेत तपासणी करण्यात आलेली नाही. त्यामुळे बांधकामाचे साहित्याचा दर्जा व गुणवत्तेबाबत खात्री करता आली नाही.

3) कामाची नोंद ग्रामपंचायत नमुना नंबर 16 जंगम मालमत्ता नोंदवही व नमुना नंबर 23 मध्ये घेण्यात आलेली नसुन त्या नोंदी घेण्यात आले नाही.

4) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण 2010/ 275/प्र.क्र.172/पंरा-7, दिनांक 19/10/2011 नुसार बांधकाम साहित्य खरेदी ई- टेंडरींग प्रक्रिया राबविण्यात आलेली नाही.

5) महाराष्ट्र शासन, वित्त विभाग, शासन निर्णय विमास-1098/प्रमाणक क्रमांक 28, दिनांक 19/08/1998 अन्वये नाली बांधकामाचे कालावधीतील कामगारांचे सुरक्षितेकरीता कंत्राटदाराने / ग्रामपंचायतीने कामगारांचा विमा कंत्राट मुल्याच्या (1 टक्के) उतरविणे आवश्यक आहे.

6) महाराष्ट्र जिल्हा परीषद व पंचायत समिती लेखासहीता 1968 चे नियम प्रमाणे अंतिम मोजमापाच्या 5 टक्के नोंदी कार्यकारी अभियंता यांनी तपासणे बांधकारक आहे.

7) शासन निर्णय, क्रमांक गौखनि-10/2006/ प्रमाणक क्रमांक 57, दिनांक 15/12/2006 नुसार कामावर वापरलेल्या गौण खनिजाची स्वामित्वधनाची रक्कम वजाती करून ग्रामपंचायतीस अनुदान देणे आवश्यक असतांना अशी कार्यवाही केल्याचे दिसत नाही. तसेच ग्रामपंचायतीने स्वामित्वधन शासनास भरल्याच्या पावत्या पाहता आल्या नाहीत.

8) महाराष्ट्र शासन, महसूल व वन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक गौण खनिज.नि.10/1009/ प्रमाणक क्रमांक 309/ ख, मुंबई, दिनांक 11/02/2010 अन्वये प्रति ब्रास रुपये 200/ प्रमाणे कपात करणे आवश्यक असतांना रॉयल्टी क्लियरन्स प्रमाणपत्र जिल्हाधिकारी यांचे कडून घेण्यात न आल्याने रॉयल्टीची रक्कम कपात करून शासन खाती जमा करणे आवश्यक आहे.

9) सन 2013-2014-2015 मध्ये सिंमेट रस्ता बांधकामावर रुपये 10,60,000/- एवढा खर्च झाला असून, मोजमाप मुल्यांकन रुपये 10,00,000/- चे झालेले आहे. म्हणजेच बांधकामावर रुपये 60,000/- चा जादा खर्च झाल्याने त्याची वसुली करणे आवश्यक आहे.

10) मुंबई ग्रामपंचायत अंदाजपत्रक व हिशोब नियम 1959 चे नियम 5 अ प्रमाणे प्रदान रेखांकित धनादेशाद्वारे करणे आवश्यक आहे. परंतु बहुतांश रकमा रोखीने अदा करण्यात आले नाही.

11) कामाची प्रशासकीय मंजूरी व कामाचे आदेश लेखापरीक्षणास सादर करण्यात आले नाही.

5.59 प्रमाणके उपलब्ध नसतांना नोंदविलेल्या नियमबाह्य खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत खिरडी, तालुका कोरपना, जिल्हा चंद्रपुर, सन 2013-2014 व 2014-2015

(परिच्छेद क्रमांक 3) - सन 2013-2014 ते 2014-2015 या वर्षाचे लेखापरीक्षणात खाली नमुद केलेली व रोखपुस्तकात खर्च नोंदविलेली खालील खरेदी/पुरवठ्याची प्रमाणके लेखापरीक्षणास उपलब्ध झाली नाहीत. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) वारंवार मौखिक व अर्धसमास पत्र क्रमांक 01, दिनांक 11/02/2016 नुसार लेखी मागणी करूनही उपरोक्त प्रमाणे रुपये 3,88,859/- एवढ्या खर्चाची प्रमाणके लेखापरीक्षणास उपलब्ध झाले नाहीत.

2) अर्धसमास पत्र क्रमांक 02, दिनांक 12/02/2016 नुसार रुपये 3,88,859/- रक्कमेची प्रमाणके ग्रामपंचायत दफ्तरी उपलब्ध नसल्याबाबत खुलासा विचारला असता संबंधीत सचिवाने प्रभारात मिळाले नसल्याचे कळविले.

3) रक्कम प्रदान करतांना रेखांकित (अकाऊंट पेयी) धनादेशाने रक्कम प्रदान करणे आवश्यक असतांना संबंधित सचिवाने ट्रान्स्फर पेमेंट केलेला नाही. तसेच बँकेतून रक्कम प्रदान केल्याचे दिसून येत नाही. बऱ्याच रक्कमा सेल्फ प्रदान केलेल्या आहेत. त्यामूळे सदर रक्कम कोणाला दिली याचा अर्थबोध होत नाही.

4) ज्या पुरवठाधारकाला/व्यक्तीला रक्कम प्रदान केले त्याबाबत संबंधीतास रक्कम प्राप्त झाल्याच्या महसूल मुद्रांकीत पोहोच पावती अर्धसमास पत्र क्रमांक 02 नुसार मागणी करूनही लेखापरीक्षणास सादर केलेल्या नाहीत.

5) मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 38 (5) नुसार तसेच कलम 62 (4) नुसार लेखे सुरक्षीत ठेवण्याची जबाबदारी संबंधीत ग्रामसेवकाची आहे. तसेच कलम 38 (2/1/क) नुसार दफ्तर व्यवस्थित ठेवण्यास सरपंच सुध्दा जबाबदार आहेत. असे असतांना प्रमाणकाशिवाय केलेला खर्च रुपये 3,88,859/- लेखापरीक्षणास मान्य करता येत नाही.

5.60 रोखपुस्तकांत प्रमाणकांची एकूण बेरीज जादा दर्शवून केलेल्या अपहाराबाबत. (जनसुविधा)

ग्रामपंचायत माराई पाटण, तालुका जिवती, जिल्हा चंद्रपुर, सन 2013-2014 व 2014-2015

(परिच्छेद क्रमांक 2) - सन 2013-14 ते 2014-15 या वित्तीय वर्षाचे लेखापरीक्षणाचे वेळी जनसुविधा योजनेच्या सामान्य रोखपुस्तक (नमुना-5) व प्रमाणकांची तसेच बँक पासबुकाची तपासणी केली असता संबंधित सचिवाने वैगंगा कृष्णा ग्रामीण बँक जिवती खाते क्रमांक 401710210000016 मधुन दिनांक 21/06/2014 ला सेल्फ धनादेशाद्वारे रक्कम रुपये 50,000/- काढून रोखवही पान क्रमांक 23 दिनांक 21/06/2014 ला खर्च बाजुला

प्रमाणकाद्वारे रक्कम खर्ची नोंदविली. परंतु सदर प्रमाणकांची (प्रमाणक क्रमांक 1 रक्कम रूपये 32,000/- माऊली ट्रान्सपोर्ट शेणगांव व प्रमाणक क्रमांक 2 रक्कम रूपये 9,000/- सादील हार्डवेअर व मटेरीयल शेणगांव) एकूण रक्कम रूपये 41,000/- येत असतांना संबंधित सचिवाने ती रक्कम रूपये 50,000/- नोंदवून रक्कम रूपये 9,000/- चा जादा खर्चाची नोंद करून अखेरची शिल्लक कमी करून सदर निधीची रक्कम रूपये 9,000/- ने हानी केल्याचे लेखापरीक्षणात आढळून आले.

मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 62(4) अन्वये लेखे लिहिण्याची जबाबदारी संबंधीत सचिवाची असून ग्रामसुची 1 बाब क्रमांक 54 अन्वये लेख्याची निगा राखणे व त्याचे जतन करणे सचिवाचे कर्तव्य आहे. असे असतांना संबंधित सचिवाने जाणीवपूर्वक निधीची शिल्लक कमी करून हाणी केल्याचे लेखापरीक्षणात दिसून येते. त्यामूळे संबंधित सचिवावर ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग शासन निर्णय क्रमांक डीईएन-2006 प्र.क्र.771/आस्था-12, दिनांक 28/09/2006 नुसार जबाबदारी निश्चित करून रक्कम रूपये 9,000/- वसूल करणे आवश्यक आहे.

5.61 मुल्यांकनाशिवाय खर्च करणेबाबत मागासक्षेत्र निधी अंतर्गत

ग्रामपंचायत केळझर, तालुका मुल, जिल्हा चंद्रपुर, सन 2013-2014 व 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 8) - याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) मागास क्षेत्र बांधकामावर सन 2013-2014 ते 2014-2015 या वर्षात साहित्य खरेदी व मजुरी वर रूपये 4,28,088/- खर्च केले. सदर बांधकामाचे अंदाजपत्रक, मोजमाप पुस्तिका मुल्यांकन किंमत, विनियोग प्रमाणपत्र उपलब्ध केले नाही. सदर बाबी शिवाय लेखापरीक्षणात खर्च मान्य करता येत नाही.

2) बांधकाम गौण खनिज पुरवठाधारकाकडून पंचायतनी महसूल विभाग गौण खनिज उचल परवाना प्रमाणपत्र/खनिज वाहतुक टिपी साहित्य पुरवठा धारकाकडील उपलब्ध नाही. उक्त बाबी अभावी पुरवठाधारकाकडून गौण खनिज 53 ब्रास 200/- प्रमाणे रूपये 10,600/- रक्कमेची प्रशासकीय चौकशी अंती वसुली होणे आवश्यक आहे.

3) बांधकाम मुल्य किंमती नुसार महाराष्ट्र शासन उद्योग व कामगार विभाग शासन निर्णय क्रमांक 2009/प्र.क्र.108/कामगार-07, दिनांक 21/06/2010 नुसार 1 टक्का उपकर आणि विमा संचालनालय पत्र क्रमांक प्रविनी-2305-सहविमा/क्र.2 दिनांक 04/03/2005 नुसार 1 टक्का विमा रक्कम शासन लेखाशीर्ष खाती जमा केली नाही.

5.62 खर्चाची प्रमाणके लेखापरीक्षणास उपलब्ध न करणेबाबत.

ग्रामपंचायत विवेकानंदपुर, तालुका मुलचेरा, जिल्हा गडचिरोली, सन 2013-2014 व 2014-2015
(परिच्छेद क्रमांक 4) - सन 2013-14 व 2014-15 या वित्तीय वर्षाचे ग्रामपंचायत विवेकानंदपुर चे लेखापरीक्षण केले असता याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 38 (5) नुसार तसेच कलम 62(4) नुसार लेखे सुरक्षित ठेवण्याची जबाबदारी संबंधित ग्रामसेवकाची आहे. तसेच कलम 38 (2/एक/क)नुसार दप्तर व्यवस्थित ठेवण्यास संरपंच सुध्दा जबाबदार आहेत असे असतांना प्रमाणकाशिवाय खर्च नमुद करून रक्कम रूपये 4,79,678/- चा नियमबाह्य खर्च झालेला आहे.

2) कॅशबुकला प्रमाणके नसतांना खर्च नोंदविलेला आहे. तसेच साहित्य खरेदी खर्चाचे बाबत साठा पुस्तकात नोंदी असने व विल्हेवाट दर्शविणे आवश्यक आहे.

5.63 विदयुत बिल जादा प्रदानाबाबत.

ग्रामपंचायत आरमोरी, तालुका आरमोरी, जिल्हा गडचिरोली, सन 2013-2014 व 2014-2015
(परिच्छेद क्रमांक 42) - सन 2013-14 व 2014-15 या वित्तीय वर्षाचे ग्रामपंचायत आरमोरी चे लेखापरीक्षण केले असता याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) विद्युत बिलाची तपासणी केली असता पाणि पुरवठा विद्युत पंपाचा Assesses Power Factor पंपाची देखभाल व रखरखाव करते वेळी 0.900 ते 1.0 च्या दरम्यान राखला (टिकवला) तर प्रोत्साहन म्हणुन MSEB कडुन विद्युत बिलात Power Factor Incentive म्हणुन सुट मिळते आणि जर Power Factor 0.900 राखला नाही तर P.F.penal charges म्हणुन विद्युत बिलात दंड आकारला जातो.

2) विद्युत पंपाची देखभाल दुरुस्ती व्यवस्थित नसल्यामुळे देयकात ग्रामपंचायत आरमोरी ला P.F.penal charges म्हणुन रक्कम रुपये 36,875/- व विलंबाने देयक भरल्यामुळे रुपये 4600/- व जादा मागणी म्हणुन 14,100/- असे एकुण रक्कम रुपये 55,575/- दंड पडलेला आहे तरी सदर रक्कम वसुल करुन जमा करण्यात यावे.

5.64 देयकात रक्कम वाढवुन नियमबाहय पद्धतीने रक्कमेची उचल करणेबाबत.

ग्रामपंचायत आरमोरी, तालुका आरमोरी, जिल्हा गडचिरोली, सन 2013-2014 व 2014-2015

(परिच्छेद क्रमांक 44) - सन 2013-2014 व 2014-2015 या वित्तीय वर्षाचे ग्रामपंचायत आरमोरी चे लेखापरीक्षण केले असता याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र ग्रामपंचायत लेखासंहिता 2011 चे नियम 7,8,9 नुसार ग्रामनिधीचे विनियोग,वापर काटकसरीने व शिस्तबद्ध पद्धतीने करणे आवश्यक आहे.परंतु देयकात खोडतोड करुन देयकात रक्कम वाढवुन नियमबाहय रक्कम उचल केली आहे त्यामुळे रक्कम रुपये 117543 वसुलपात्र ठरते.

2) ग्रामपंचायत लेखासंहितेनुसार खर्चाचे देयक तयार केले नाही. तसेच देयकासोबत मंजुरी आदेश नाही. त्यावर संरपंच स्वाक्षरी आढळलेली नाही.देयकासोबत पोहचपावती आढळलेली नाही. नियम 24(1) नुसार रक्कम रोखीने कींवा धनादेशा ने प्रदान केल्यानंतर देयकावर दिंनाकासह चुकते करुन रद्द केले असा शेरा आवश्यक आहे. तसेच देयके प्रमाणित करुन साहित्याची नोंद साठा पंजीला घेउन साहित्याचा वापर योग्य झाल्याचे आढळलेले नाही.

3) मुंबई ग्रामपंचायत (अंदाजपत्रक व हिशेब तपासणी नियम) 1959 नियम 5(3) रुपये 500/- पेक्षा जास्त रक्कमेचे व लेखा संहिता नियम 24(26) नुसार रक्कम 1,000/- पेक्षा अधिक रक्कमेचे प्रदान धनादेशाद्वारे करणे आवश्यक आहे.

5.65 विकास कामे / योजनेतर्गत केलेल्या बांधकाम खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत तुपेवाडी, तालुका बदनापुर, जिल्हा जालना, सन 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 5) - सन 2014-2015 या वित्तीय वर्षाचे ग्रामपंचायत तुपेवाडी लेखापरीक्षण केले असता याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

ग्रामपंचायत तुपेवाडी तालुका बदनापुर, जिल्हा जालना, सन 2014-2015 च्या लेखापरीक्षण अहवाल विकास कामावर केलेला खर्च (सभागृह, बांधकाम, रस्ता डांबरी करण, जोड रस्ते सिमेंट रस्ते तार कम्पाउड) असे एकूण रक्कम रुपये 26,99,100/- ग्रामपंचायत तुपेवाडी तालुका बदनापुर, जिल्हा जालना सन 2014-2015 चे लेखापरीक्षणात विविध विकास कामावर खर्च झालेला आहे. शासन निर्णय, ग्रामविकास विभाग, पंरास/1088/सीआर/3041/26,दिनांक 14/09/1988 अन्वये जो पर्यंत कामाची जागा पंचायतीच्या मालकीची होत नाही तो पर्यंत काम हाती घेऊ नये परंतु उपरोक्त जागा पंचायतीच्या मालकीची असल्याची अभिलेखे संचिकेत आढळले नाहीत. सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई शासन परिपत्रक क्रमांक संकिर्ण/2004/प्र.क्र.109/2,दिनांक 22/03/2005 अन्वये सार्वजनिक बांधकाम विभाग प्रयोग शाळेतून तपासणी केल्याचा अहवाल न दर्शविल्याने कामावर वापरलेल्या साहित्याचा योग्य दर्जाचे असल्याची पडताळणी करता आली नाही. रक्कम खर्च केल्याचे अभिलेखे सादर होणे आवश्यक आहे.

5.66 विकास कामे / योजनेतर्गत केलेल्या बांधकाम खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत कंडारी (खु), तालुका बदनापुर, जिल्हा जालना, सन 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 5) - सन 2014-2015 या वित्तीय वर्षाचे ग्रामपंचायत कंडारी (खु) लेखापरीक्षण केले असता याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

ग्रामपंचायत कंडारी (खु), तालुका बदनापुर, जिल्हा जालना, सन 2014-2015 च्या लेखापरीक्षण अहवाल विकास कामावर केलेला खर्च (पाणी पुरवठा, रस्ता दुरुस्ती इत्यादी) कामावर असे एकूण रक्कम रुपये 1,64,000/- विविध कामावर खर्च केलेला आहे. परंतु शासन निर्णय ग्रामविकास योजना विभाग क्रमांक पंरास/1088/सी.आर/3041/26, दिनांक 14/09/1988 अन्वये जो पर्यंत पंचायतीच्या मालकीची जागा होत नाही तो पर्यंत काम हाती घेऊ नये. महाराष्ट्र शासन, सार्वजनिक बांधकाम विभाग मंत्रालय मुंबई-32, परिपत्रक क्रमांक संकिर्ण/2004/प्र.क्र.109/2, दिनांक 22/03/2005 अन्वये बांधकामावर वापरण्यात आलेले साहित्याची तपासणी करण्यात आलेली नाही. ती पडताळणी करण्यात यावी. उपरोक्त खरेदी प्रक्रियेत निविदा व दरपत्रके न मागविता केलेली असल्यामुळे पंचायतीस स्पर्धात्मक दरांचे फायदयापासून वंचित रहावे लागले. तसेच उक्त प्रक्रियेचा अवलंब न केल्यामुळे पंचायतीचे नुकसान झाले नसल्याबाबतची पडताळणी करता आली नाही रक्कम खर्च केल्याचे अभिलेखे सादर होणे आवश्यक आहे.

5.67 निनावी खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत दरडवाडी, तालुका अंबाजोगाई, जिल्हा बीड, सन 2010-2011 ते 2013-2014

(परिच्छेद क्रमांक 11) - ग्रामपंचायत दरडवाडी, तालुका अंबाजोगाई, जिल्हा बीड यांच्या सन 2010-2011 ते 2013-2014 च्या लेखापरीक्षणा दरम्यान सन 2010-2011 व 2011-2012 च्या रोखपुस्तिकेत रक्कम रुपये 4,42,000/- किर्दवर निनावे नोंदवून खर्च कोणत्या कारणासाठी करण्यात आला आहे, याची पडताळणी करता आली नाही. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 57(3) नुसार ग्राम निधीच्या सुरक्षित अभिरक्षेची जबाबदारी ग्रामसेवक यांची आहे. तसेच कलम 57(3)(अ) नुसार पंचायतीने यथोचितरित्या संमत केलेल्या ठरावास अनुसरून रक्कमांचे प्रदान प्राधिकृत करणे ही ग्रामसेवक यांची जबाबदारी आहे. मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 62(4) नुसार ग्रामसेवक विहित करण्यात येईल अशा नमुन्यात पंचायतीचे लेखे ठेविले. परंतु उपरोक्त नोंदविलेल्या खर्चाबाबत ग्रामपंचायतचा संमत केलेला ठराव लेखापरीक्षणास उपलब्ध केलेला नाही. त्यामुळे शिल्लकेतुन घट करून सदर रक्कमेची हानी झाल्याची शक्यता आहे.

2) संबंधित ग्रामसेवक यांनी योग्य त्या नोंदी न घेणे, नोंदवहया अद्यावत न ठेवणे, शिल्लकेत घट करणे व रक्कम लेख्याबाहेर ठेवणे अशी बाब केल्याचे दिसून येते.

5.68 नियमबाह्यरित्या साहित्य खरेदीबाबत.

ग्रामपंचायत अवलगाव, तालुका सोनपेठ, जिल्हा परभणी, सन 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 1) - ग्रामपंचायत अवलगाव तालुका सोनपेठ जिल्हा परभणी यांनी सन 2014-2015 या लेखापरीक्षण वर्षात मूळ अक्षेपामध्ये दर्शवल्यानुसार सादील, दिवाबत्ती व पाणी पुरवठा साहित्य खरेदीवर रुपये 44,790/- खर्च नोंदवला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अंदाजपत्रक हिशोब नियम 1959 चे नियम 5 (अ) तसेच महाराष्ट्र शासन, उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय क्रमांक भांखस-1093, दिनांक 16/07/1993 नुसार रक्कम रुपये 1,000/- पेक्षा जास्त रक्कमेची खरेदी दरपत्रके मागवून व दराचा तुलनात्मक विचार करून तसेच साहित्याच्या दर्जाचा विचार करून करावयास पाहिजे. परंतु उपरोक्त नमुद खरेदी दरपत्रकाशिवाय केलेली आहे. दरपत्रकाशिवाय खरेदी केल्यामुळे स्पर्धात्मक दराचा फायदा झाला असे म्हणता येणार नाही.

2) मुंबई ग्रामपंचायत अंदाजपत्रक व हिशोब नियम 1959 चे नियम 5(अ) प्रमाणे रक्कम रुपये 500/- वरील देय रक्कमांचे प्रदान धनादेशाद्वारे करणे आवश्यक असताना रोखीने प्रदान केले आहे.

3) खरेदी करण्यात आलेल्या दिवाबत्ती, पाणीपुरवठा व कार्यालयीन स्टेशनरी साहित्याची नोंद विहित नमुन्यातील साठा नोंदवही नमुना नंबर 18 मध्ये घेवून साठा व विनियोग दर्शविणे आवश्यक आहे. तथापि उपरोक्त खरेदी केलेल्या साहित्याची नोंद साठा नोंदवहीत घेण्यात येवून त्याचा विनियोग दर्शविण्यात आला नाही.

5.69 प्रमाणकाशिवाय व निनावी खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत मिरखेल, तालुका परभणी, जिल्हा परभणी, सन 2013-2014 ते 2014-2015

(परिच्छेद क्रमांक 4) - ग्रामपंचायत मिरखेल, तालुका परभणीचे सन 2013-2014 ते 2014-2015 चे लेखापरीक्षणाबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

ग्रामपंचायत मिरखेल, तालुका परभणीचे सन 2013-2014 ते 2014-2015 च्या लेखापरीक्षणात सादर केलेल्या ग्रामनिधी व तेरावा वित्त आयोग सामान्य किर्द नमुना नंबर 5 व याच खात्याच्या बँक पासबुक ची तपासणी केली असता त्यामधून रुपये 1,17,416/- उचल केल्याचे आढळून आले आहे. लेखापरीक्षणात उपरोक्तप्रमाणे किर्दवर खर्च नोंदविल्याचे दिसून आले तथापि सदरील रक्कमा कशासाठी उचल करण्यात आल्या व त्या कोणास अदा करण्यात आल्या याबाबत किर्दवर काहीही उल्लेख केलेला नाही तसेच सदरील खर्चाची प्रमाणकेही आढळून आली नाहीत. त्यामुळे झालेला खर्च योग्य झाल्याचे प्रमाणित करता येत नाही.

5.70 वसूल केलेल्या रक्कमा प्रथम बँकेत भरणा न करता परस्पर खर्च केलेबाबत.

ग्रामपंचायत रवळगाव, तालुका सेलू, जिल्हा परभणी, सन 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 7) - सन 2014-15 या वित्तीय वर्षाचे ग्रामपंचायत रवळगाव तालुका सेलू जिल्हा परभणी च्या लेखापरीक्षणात ग्राम सेवकाने वसूल केलेल्या विविध करांच्या रकमा त्याच दिवशी परस्पर खर्च केल्याचे आढळून आले आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

मुंबई ग्रामपंचायत ग्रामनिधी अभिरक्षा व गुंतवणुक नियम 1971 चे नियम 2 अन्वये व ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 57 नुसार वसूल करण्यात आलेल्या सर्व प्रकारच्या रक्कमा, प्रथम ग्रामनिधीत जमा घेवून व नियम 4 अन्वये ग्रामसेवकाकडे जेवढी रक्कम ठेवण्यास परवानगी देण्यात आली असेल त्या रक्कमखेरीज सर्व रक्कमा ग्रामपंचायतीच्या संबंधित निधीच्या बँक / पोस्ट खात्यात भरणा करावयास पाहिजे व त्यानंतर आवश्यकतेनुसार ठरावाद्वारे मान्यता घेवून बँकेतुन किंवा पोस्टातुन उचल करून खर्च करावयास पाहिजे. तथापि अशा प्रकारची कार्यवाही न करता ज्या दिवशी रक्कम वसूल करण्यात आली त्याच दिवशी खर्च करण्यात आली आहे. हि बाब नियमाशी विसंगत आहे.

5.71 13 वा वित्त आयोगा अंतर्गत केलेल्या खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत पुरजळ, तालुका औंढा, जिल्हा हिंगोली, सन 2012-2013 (परिच्छेद क्रमांक 7) - ग्रामपंचायतीने लेखापरीक्षण वर्षात 13 वा वित्त आयोगाअंतर्गत केलेल्या कामावर रक्कम रुपये 6,27,000/- खर्च केला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) ग्रामपंचायत, पंचायत समिती, जिल्हा परिषद अंतर्गत बांधकाम विभागामार्फत करावयाच्या वेगवेगळ्या कामाच्या दर्जा व गुणवत्ते संबंधिते ग्रामविकास व जलसंधारण विभागाचे शासन निर्णय, क्रमांक विकास 2011/प्र.क्र.217/ पं.रा.8,दिनांक 15/11/2011 अन्वये वेगवेगळ्या योजनेअंतर्गत मंजूर झालेली कामे गावाच्या विकासाशी संबंधित असल्याने सादर कामे शासन निर्णय क्रमांक झेडपीए-2008/ प्र.क्र.472/वित्त -9 (33),दिनांक 09/12/2009 अन्वये दिलेल्या सुचना व घालून दिलेल्या कार्यपध्दती नुसार ग्रामपंचायत मार्फत करणे आवश्यक असताना या प्रमाणे कार्यवाही करण्यात आली नाही.

2) मुंबई ग्रामपंचायत अंदाजपत्रक व हिशोब नियम 1959 चे नियम 5 (अ) प्रमाणे तसेच महाराष्ट्र ग्रामपंचायत लेखासंहिता 2011 चे नियम 24 नुसार रुपये 500/- किंवा त्यापेक्षा जास्त रकमेचे प्रदान धनादेशाद्वारे करणे आवश्यक होते परंतु याप्रमाणे कार्यवाही करण्यात आली नाही.

3) साहित्य खरेदीचा तपशिल नाही व साहित्य साठा नोंदवही ठेवलेली नाही.

4) महाराष्ट्र शासन उद्योग उर्जा व कामगार विभागाचे शासन परिपत्रक क्रमांक बी.सी.ए.2007/ प्र.क्र.788/कामगार/7(अ),दिनांक 26/10/2009 नुसार 1 टक्का इमारत व इतर बांधकाम कल्याण उपकर भरणा केलेला नाही.

5) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखासंहिता 1968 चे नियम 168 (1) तसेच महाराष्ट्र ग्रामपंचायत लेखासंहिता 2011 चे नियम 61 (घ) नुसार उपअभियंता यांनी विहित टक्केवारी तपासणी केलेली नाही.

6) मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 14 (ग) प्रमाणे ग्रामपंचायतीचे सरपंच / उपसरपंच व सदस्य यांना व यांचे मार्फत कोणत्याही इसमास पंचायतीच्या आर्थिक व्यवहारात प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष सहभाग घेता येत नाही. उपरोक्त तपशिलाचे अवलोकन केले असता तपशिलात दर्शविल्याप्रमाणे गावतील इसमांनी रकमा उचला केलेल्या आहेत व आर्थिक व्यवहारात प्रत्यक्ष,अप्रत्यक्ष भाग घेतलेला आहे. याबाबत योग्य ती कार्यवाही होणे आवश्यक आहे.

7) कामावरील उपयोगात असलेल्या साहित्याचा चाचणी अहवाल नाही.

8) उपरोक्त कामातून विक्री कराची रक्कम तसेच रॉयल्टीची रक्कम कपात केलेली नाही. तरी सर्व रकमा कपात करून शासन खाती भरणा करून दर्शवावे.

5.72 शासनाकडून प्राप्त निधीतून केलेल्या विविध विकास कामाबाबत.

ग्रामपंचायत चिंचोली (निळोबा), तालुका औंढा, जिल्हा हिंगोली, सन 2012-2013 (परिच्छेद क्रमांक 4) - ग्रामपंचायतीने लेखापरीक्षण वर्षात विविध विकास कामावर रक्कम रुपये 13,87,400/- खर्च नोंदविला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 मधील कलम 45 (6) नुसार व ग्रामविकास जलसंधारण विभाग शासन निर्णय (पुरक शुध्दीपत्रक) क्रमांक बाविआ-2005/प्र.क्र.390/वित्त-4, दिनांक 5/01/2006 नुसार पंचायतीने विकास योजनेवर कोणताही खर्च करणेसाठी ग्रामसभेची परवानगी घेणे आवश्यक आहे, लेखापरीक्षणाचे वेळी ग्रामसभेच्या इतीवृत्ताची नोंदवही न दर्शविल्यामुळे याबाबत खात्री होवू शकली नाही.

2) सदरील कामाची प्रशासकीय व तांत्रिक मान्यता लेखापरीक्षणात दर्शविली नाही. त्यामुळे सदर कामांना प्रशासकीय / तांत्रिक मान्यता असल्याचे तसेच प्राकलना प्रमाणेच कामे झाले बाबत खात्री पटली नाही.

3) सन 2012-13 अंतर्गत कामांच्या मोजमाप पुस्तिका लेखापरीक्षणास उपलब्ध करून देण्यात आल्यानुसार सदरील कामावर मुल्यांकनापेक्षा जास्त खर्च झाला असून काम प्रगतीपथावर असल्याचे कागदपत्रावरून दिसून येते. नोंदविलेला खर्च मोजमाप पुस्तिकेत नोंद घेवून झालेला खर्च मुल्यांकनापेक्षा जादा झाला नसल्याचे लेखापरीक्षणास दर्शविले नाही.

4) कामपुर्णत्वाचे प्रमाणपत्र दर्शविले नसल्याने कामे विहित कालावधीत व योग्य रित्या पुर्ण झाल्याबाबत खात्री पटू शकली नाही.

5) कामावर वापरलेल्या साहित्याचा चाचणी अहवाल लेखापरीक्षणाचे वेळी उपलब्ध झाला नाही त्यामुळे साहित्य दर्जेदार असल्याची खात्री करता आली नाही.

6) ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग शासन निर्णय क्रमांक जिपज 2000/प्र.क्र.156/परा-8 दिनांक 29/01/2004 नुसार निर्माण झालेल्या स्थावर मालमत्तेच्या नोंदी स्थावर मालमत्ता नोंदवहीत घेतल्याचे दर्शविले नाही.

7) पंचायतीने साहित्य खरेदी नंतर सदरील साहित्य साठा नोंदवही नमुना 18 ला नोंद घेवुनच त्या साहित्याचा विनियोग करणे आवश्यक असतांना अशा प्रकारे लेखापरीक्षण वर्षात खरेदी केलेल्या साहित्याच्या साठा नोंदवहीत नोंदी घेतल्या नाहीत. त्यामुळे खरेदी केलेल्या साहित्याची जमा व विनियोगाबाबत खात्री होत नाही.

8) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, परिपत्रक क्रमांक झेडपीए 2000/ प्र.क्र.44/33,दिनांक 2/12/2000 नुसार कनिष्ठ अभियंता / शाखा अभियंता यांनी कामे पुर्ण झाल्यावर मोजमाप पुस्तिकेत काम पुर्णत्वाचा दाखला नोंदविणे आवश्यक आहे,परंतु अशी कार्यवाही करण्यात आली नाही.

5.73 20 टक्के प्रमाणे मागासवर्गीयांच्या कल्याणार्थ खर्च करणेबाबत.

ग्रामपंचायत तेलगांव, तालुका वसमत, जिल्हा हिंगोली, सन 2012-2013 (परिच्छेद क्रमांक 3) - महाराष्ट्र शासन, परिपत्रक क्रमांक पीआरसी/2776/2396/20,दिनांक 30/09/1996 अन्वये पंचायतीने आपल्या निव्वळ उत्पन्नाच्या एवढा खर्च मागासवर्गीयांच्या कल्याणार्थ करावयास पाहिजे होता. परंतु पंचायतीने रुपये 10,983/- खर्च करणे आवश्यक असतांना रुपये 1,364/- खर्च केल्याने रुपये 9,619/- कमी खर्च केलेला आहे. तरी पंचायतीने शासन आदेशाचे पालन केलेले नाही. याबाबत खुलासा करून किर्द खर्च नोंदी प्रमाणे जादाची तरतुद करून व हा जादाचा खर्च मागासवर्गीयांवर करून अनुशेष भरून काढणे आवश्यक आहे.

5.74 बँक उचल रक्कमेची किर्द लेखापरीक्षणास न दर्शविणेबाबत.

ग्रामपंचायत बेलूर (ब्र), तालुका धर्माबाद, जिल्हा नांदेड, सन 2010-2011 ते 2013-2014 (परिच्छेद क्रमांक 6) - ग्रामपंचायत बेलूर (बु.), बी.आर.जी.एफ. या योजने मधून रक्कम उचल करून कामावर रक्कम रुपये 4,76,100/- चा खर्च दर्शवून त्यांची किर्द लेखापरीक्षणास सादर केलेली नाही.

महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 57(9) नुसार ग्रामनिधीच्या संपूर्ण अभिरक्षेची जबाबदारी ग्रामसेवक यांची असून दैनंदिन व्यहाराची कोणतीही गूप्तता न राखता किर्द नोंद घेणे आवश्यक आहे. तथापि तसे न करता उचल केलेल्या रक्कमेची किर्द मध्ये न घेता बँक उचल रक्कम परस्पर हातावर ठेवून खर्च केल्याचे दिसून आले आहे. उपरोक्त रक्कम रुपये 4,76,100/- संबंधित जबाबदार पदाधिकारी व सचिव यांचेकडून वसूल करून ग्रामनिधीत भरणे आवश्यक आहे.

5.75 सौरउर्जा योजनेतुन निनावी खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत गौरी, तालुका किनवट, जिल्हा नांदेड, सन 2012-2013 (परिच्छेद क्रमांक 9) - ग्रामनिधीच्या किर्दमध्ये रक्कम रुपये 1,50,000/- झाला खर्च प्रमाणकाशिवाय व इतर तपशिलाशिवाय नोंदविला आहे.

ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 57 प्रमाणे पंचायतीचे आर्थिक व्यवहार पाहण्याची जबाबदारी व अधिनियम 57(3) नुसार ग्रामनिधीच्या सुरक्षेची जबाबदारी सचिवाची असून खर्च रक्कम रुपये 1,50,000/- चा अपहार झाल्याने ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 178 व 179 प्रमाणे कार्यवाही करून रक्कम रुपये 1,50,000/- ची वसुली करून ग्रामनिधीत भरणे आवश्यक आहे.

5.76 मागासक्षेत्र अनुदान योजनेतुन निनावी खर्च दर्शवून संशयीत अपहार केलेबाबत.

ग्रामपंचायत मदनापुर (चि.), तालुका किनवट, जिल्हा नांदेड, सन 2012-2013 (परिच्छेद क्रमांक 6) - ग्रामपंचायतीच्या मागासक्षेत्र अनुदान किर्दमध्ये रक्कम रुपये 54,650/- इतका खर्च प्रमाणकाशिवाय व इतर तपशिलाशिवाय नोंदविला आहे.

ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 57 प्रमाणे पंचायतीने आर्थिक व्यवहार पाहण्याची जबाबदारी व अधिनियम 57(3) नुसार ग्रामनिधीच्या सुरक्षेची जबाबदारी सचिवांची असून रुपये 54,650/- चा अपहार झाल्याने ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 178 व 179 प्रमाणे कार्यवाही वसूल रुपये 54,650/- ची वसुली करून योग्य लेखाशिर्षाखाली भरणे आवश्यक आहे.

5.77 नागरी सुविधा योजना, 13 वा वित्त आयोग व पर्यावरण संतुलीत समृद्ध योजना अंतर्गत बाजारकडे बांधकामावर नोंदविलेल्या खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत वाशी, तालुका वाशी, जिल्हा उस्मानाबाद, सन 2012-2013 ते 2013-2014

(परिच्छेद क्रमांक 5) - ग्रामपंचायतीला लेखा परिक्षण सन 2012-2013 ते 2013-2014 या वित्तीय वर्षामध्ये नागरी सुविधा योजना, 13 वा वित्त आयोग व पर्यावरण संतुलीत समृद्ध योजना अंतर्गत बाजार कडे बांधकामावर रक्कम रुपये 9,60,000/- चा खर्च उपकिर्द ठेवून अंतर्गत बाजार कडे बांधकामवर नोंदविलेला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महसुल व वन विभाग, मंत्रालय मुंबई, अधिसूचना दिनांक 15/01/2003 अन्वये स्वामीत्व धनाची रक्कम (रॉयल्टी) देयकातून कपात करून शासनखाती भरणा करणे आवश्यक आहे. रॉयल्टी रक्कम रुपये 1,37,913/- ऐवजी रुपये 20,900/- तहसीलदार, वाशी यांचे कडे व उपकोषागार कार्यालय वाशी यांचे दिनांक 26/03/2014 नुसार रॉयल्टीची रक्कम योग्य त्या लेखाशिर्षात दिनांक 03/02/2012 रोजी जमा करण्यात आल्याचे प्रमाणपत्र दिलेले आहे. रॉयल्टीची रक्कम रुपये 1,37,913 - 20,900 = रुपये 1,17,013/- शासन खाती योग्य त्या लेखाशिर्षात जमा करणे आवश्यक होती. ती केली नसल्याचे दिसून आले. कमी जमा रॉयल्टी रक्कम रुपये 1,17,013/- योग्य त्या लेखाशिर्षात भरणा करणे आवश्यक आहे.

2) बांधकामाच्या देयकातून कामाची विमा 1 टक्के अंदाजपत्रकीय मुल्याच्या रक्कम रुपये 25,000/- वसुल केलेला नाही.

3) महाराष्ट्र शासन, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक बीसीए 2007/ प्र.क्र.788/कामगार 7-अ, दिनांक 26/10/2009 नुसार सदर कामाचे देयकातून 1 टक्के उपकर वसुल केलेला नाही. रक्कम रुपये 25,000/- वसुल करून योग्य त्या लेखाशिर्षात भरणा करणे आवश्यक आहे.

4) सदर बांधकामाचे देयकातून 5 टक्के मुल्यवर्धीतकर शासनखाती भरणा करणे आवश्यक होते. तथापी अशी कार्यवाही केलेली नाही. सबब मुल्यवर्धीतकराची रक्कम रुपये 1,12,795/- वसुल करून शासनखाती भरणा करणे आवश्यक आहे.

5) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, उस्मानाबाद यांचे आदेश क्रमांक जिपउ/साप्रवि-2/ ग्रापवि-3/सिआर-3157/2011, दिनांक 22/12/2011 अट क्रमांक 4 नुसार ज्या ग्रामपंचायतीनां नागरी सुविधा अंतर्गत निधी प्राप्त आहे त्यांच्या किंवा प्रत्यक्ष अंदाजपत्रकीय रक्कमेच्या 25 टक्के इतकी रक्कम संबंधित ग्रामपंचायतीने 13 व्या वित्त आयोगाच्या निधी मधून किंवा स्वउत्पन्नातून नागरी सुविधा अंतर्गत मंजूर कामांसाठी वापरणे बंधनकारक राहिल असे नमुद केले आहे, ग्रामपंचायत वाशीने स्वउत्पन्नातून खर्च केलेला नाही.

6) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, उस्मानाबाद यांचे आदेश क्रमांक जिपउ/साप्रवि-2/ ग्रापवि-3/सिआर-3157/2011, दिनांक 22/12/2011 नुसार खर्चास मान्यता दिलेल्या अटी व शर्ती मधील अट क्रमांक 8 नुसार सदर कामास ग्रामसभेच्या सहमतीने ग्रामपंचायत विहित नमुन्यात प्रशासकीय मान्यता देईल. अशी मान्यता घेण्यापूर्वी काम सुरु करता येणार नाही असे स्पष्ट नमुद आहे. तथापी ग्राम पंचायतीने विहित नमुन्यात प्रशासकीय मान्यता घेतल्याचे संचिकेत दिसून आले नाही.

7) अट क्रमांक 15 काम सुरु होण्यापूर्वी आणि काम पूर्ण झाल्यानंतर फोटो काढण्यात यावेत. असे नमुद आहे. तथापी सदरील कामाचे फोटो संचिकेत दिसून आले नाही.

8) साठा नोंदवही नमुना नंबर 18 ला साहित्य खरेदीच्या व विनियोगाच्या नोंदी घेवून व प्रमाणीत करून पुता दर्शवीणे आवश्यक आहे.

9) पुर्ण झालेल्या बांधकामाच्या नोंदी नमुना नंबर 25 वर घेण्यात आलेल्या नाहीत.

10) साहित्य खरेदी करतांना धनादेशाने प्रदान न करता व दरपत्रके न मागविता खरेदी केलेली आहे. त्याचप्रमाणे साहित्य खरेदीची प्रमाणकावर सी.एस.टी. व बी.एस.टी. क्रमांक नसल्याचे दिसून आले. त्यामुळे शासनाचे व्हॅट कर उत्पन्नाचे नुकसान झाले असल्याची शक्यता नाकारता येत नाही. संबंधीताकडून व्हॅट कराची रक्कमेची आकारणी करून वसुल करावी व शासनखाती जमा करणे आवश्यक आहे.

11) कामावर वापरलेल्या साहित्य दर्जेदार असल्याबाबतचे बांधकाम विभागाचे गुणवत्ता चाचणी अहवाल लेखा परिक्षणास उपलब्ध केला नाही. त्यामुळे साहित्य दर्जेदार असल्याची खात्री करता आली नाही.

5.78 पर्यावरण संतुलन योजने अंतर्गत बस स्थानक कामावर नोंदविलेल्या खर्चाबाबत.

ग्रामपंचायत वाशी, तालुका वाशी, जिल्हा उस्मानाबाद सन 2012-2013 ते 2013-2014

(परिच्छेद क्रमांक 7) - ग्रामपंचायत वाशी ने बस स्थानक विस्तारीकरण कामावर वरील प्रमाणे रुपये 6,83,500/- एवढा खर्च केलेला आहे. (एकूण मुल्यांकन रुपये 7,86,821/- एवढे आहे) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, उस्मानाबाद यांचे आदेश क्र.जिपउ/साप्रवि-2/ग्रापवि-3/सिआर-3157/2011, दिनांक 22/12/2011 नुसार सन 2011-2012 मध्ये पूर्ण करावयाच्या कामासाठी सदर आदेशान्वये कामांना अट क्रमांक 01 ते 17 च्या अधिन राहून मान्यता देण्यात आली आहे. सदर आराखड्यातील मंजूर कामाची अंदाजपत्रके सन 2011-2012 मधील दरसूची नुसार करण्यात यावीत असे नमुद केले आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) रॉयल्टी ची रक्कम वसूल करून शासन खाती योग्य त्या लेखाशिर्षात जमा करणे आवश्यक होती. ती केली नसल्याचे दिसून आले.

2) बांधकामाच्या देयकातून कामाची विमा 1 टक्के अंदाजपत्रकीय मुल्याच्या रक्कम रुपये 10,450/- वसूल करून विमा निधी मध्ये जमा करावी.

3) सदर कामाचे देयकातून 1 टक्के उपकर वसूल केलेला नाही. रक्कम रुपये 10,450/- वसूल करून योग्य त्या लेखाशिर्षात भरणा करणे आवश्यक आहे.

4) मुल्यवर्धितकराची रक्कम रुपये 34,175/- वसूल करून शासनखाती भरणा करणे आवश्यक आहे.

5) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, उस्मानाबाद यांचे आदेश क्रमांक जिपउ/साप्रवि-2/ ग्रापवि-3/सिआर-3157/2011, दिनांक 22/12/2011 अट क्र. 4 नुसार ज्या ग्रामपंचायतीनां नागरी सुविधा अंतर्गत निधी प्राप्त आहे त्यांच्या किंवा प्रत्यक्ष अंदाजपत्रकीय रक्कमेच्या 25 टक्के इतकी रक्कम संबंधित ग्रामपंचायतीने 13 व्या वित्त आयोगाच्या निधी मधून किंवा स्वउत्पन्नातून नागरी सुविधा अंतर्गत मंजूर कामांसाठी वापरणे बंधनकारक राहिल. असे नमुद केले आहे. ग्रामपंचायत वाशीने स्वउत्पन्नातून खर्च केलेला नाही.

6) सदर कामास ग्रामसभेच्या सहमतीने ग्रामपंचायत विहित नमुन्यात प्रशासकीय मान्यता दिलेली नाही.

7) सदर काम केंव्हा सुरु झाले व केंव्हा पूर्ण झाले, काम पूर्णत्वाचे प्रमाणपत्र मोजमाप पुस्तिकेत अथवा संचिकेत आढळून आले नाही.

8) अट क्रमांक 15 काम सुरु होण्यापूर्वी आणि काम पूर्ण झाल्यानंतर फोटो काढण्यात यावेत. असे नमुद आहे. तथापी सदरील कामाचे फोटो संचिकेत दिसून आले नाही.

9) साठा नोंदवही नमुना नंबर 18 ला साहित्य खरेदीच्या व विनियोगाच्या नोंदी घेवून व प्रमाणीत करून पुर्तता दर्शवावी.

10) पुर्ण झालेल्या बांधकामाच्या नोंदी नमुना नंबर 25 वर घेण्यात आलेल्या नाहीत.

5.79 निनावे खर्च नोंदवून अपहार केलेबाबत.

ग्रामपंचायत भिंगोली, तालुका शिरूर अनंतपाळ, जिल्हा लातूर, सन 2010-2011 ते 2014-2015

(परिच्छेद क्रमांक 19) - ग्रामपंचायत भिंगोली, तालुका शिरूर अनंतपाळ च्या सामान्य किर्द (ग्रामनिधी) वर रक्कम रुपये 5,94,000/- खर्च नोंदविला आहे. परंतु कोणत्या पुरवठादाराकडून कोणती खरेदी करण्यात आली अथवा कोणत्या व्यक्तीकडून काय काम करून घेण्यात आले याबाबत कोणतीच नोंद किर्दवर करण्यात आलेली नाही अथवा खरेदी केलेल्या साहित्याची नोंद साठा नोंदवही नमुना नंबर 18 वर घेण्यात आलेली नाही. त्यामुळे नोंदविलेला खर्च हा कोणत्या कामावर करण्यात आला याबाबत लेखापरिक्षणात पडताळणी करता आली नाही.

मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 57 (3) नुसार ग्राम निधीच्या सुरक्षित अभिरक्षेची जबाबदारी ग्रामसेवक यांची आहे. तसेच कलम 57 (3) (अ) नुसार पंचायतीने यथोचितरित्या संमत केलेल्या ठरावास अनुसरून

रक्कमाचे प्रदान प्राधिकृत करणे ही ग्रामसेवक व सरपंच यांची जबाबदारी आहे. मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे 62 (4) नुसार ग्रामसेवक विहित करण्यात येईल अशा नमुन्यात पंचायतीचे लेखे ठेवील. परंतु उपरोक्त नोंदविलेल्या खर्चाबाबत नमुना नंबर 6 व 15 मध्ये योग्य त्या नोंदी घेवून खर्च प्राधिकृत केलेला नाही. त्यामुळे शिल्लकेतून घट करून सदर रक्कमेचा अपहार केल्याचे दिसून येते. संबंधीत ग्रामसेवक यांनी योग्य त्या नोंदी न घेणे, नोंदवहया अदयावत न ठेवणे, शिल्लकेत घट करणे व रक्कम लेख्याबाहेर ठेवणे, अशी बाब केल्याचे दिसून येते. याबाबत अधिक चौकशीअंती संबंधीत ग्रामसेवक व सरपंच यांचेवर जबाबदारी निश्चित करून निनावी खर्च नोंदवून शिल्लकेत घट केलेली रक्कम रुपये 5,94,000/- व्याजासह वसूल करावी व ग्रामनिधीत जमा करून पुर्तता दर्शवावी.

5.80 वसूल केलेल्या रक्कमा लेख्याबाहेर ठेवून अपहार केलेबाबत.

ग्रामपंचायत चाक्र, तालुका चाक्र, जिल्हा लातूर, सन 2012-13 ते 2014-2015 (परिच्छेद क्रमांक 19) - ग्रामपंचायत, चाक्र च्या अभिलेख्याची तपासणी करताना नमुना नंबर 10 (सामान्य पावती) ची तपासणी करताना पावती पुस्तक क्रमांक 301 ते 400 च्या वसूल केलेल्या रक्कमा लेख्याच्या जमेस न घेता स्वतः जवळ बाळगून रुपये 18,700/- रक्कमेचा अपहार केलेला आहे.

मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे कलम 57 (3) नुसार ग्राम निधीच्या सुरक्षीत अभिरक्षेची जबाबदारी ग्रामसेवक याची आहे. तसेच कलम 57 (3) (अ) नुसार पंचायतीने यथोचितरित्या संमत केलेल्या ठरावास अनुसरून रक्कमाचे प्रदान प्राधिकृत करणे ही ग्रामसेवक व सरपंच यांची जबाबदारी आहे. मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम 1958 चे 62 (4) नुसार ग्रामसेवक विहित करण्यात येईल अशा नमुन्यात पंचायतीचे लेखे ठेवील. परंतु वसूल केलेल्या रक्कमा ह्या लेख्याबाहेर ठेवून अपहार केल्याचे दिसून येते.

संबंधीत ग्रामसेवक यानी योग्य त्या नोंदी न घेणे, नोंदवहया अदयावत न ठेवणे, रक्कम लेख्याबाहेर ठेवणे, अशी बाब केल्याचे दिसून येते. याबाबत अधिक चौकशीअंती संबंधीत ग्रामसेवक व सरपंच यांचेवर जबाबदारी निश्चित करून रुपये 18,700/- वसूल करून ग्रामनिधीत जमा करून पुर्तता दर्शवावी.

5.81 ग्रामपंचायतीतील इतर अनियमितता.

अ.क्र.	नियमबाह्य बाबींचे स्वरूप	जिल्हा परिषदेचे नाव	पंचायत समितीचे नाव	ग्रामपंचायतीचे नाव	लेखापरीक्षण अहवालातील परिच्छेद क्रमांक व लेखापरीक्षण अहवाल वर्ष	रक्कम रुपये
1	2	3	4	5	6	7
1	अर्थसंकल्पीय तरतूदीपेक्षा कमी / जादा खर्च	पालघर	पालघर	माहिम	7 2014-2015	22,240/-
		पालघर	पालघर	मान	4 2014-2015	3,635/-
		रायगड	अलिबाग	चरि	3 2012-2013 ते 2013-2014	1,81,442/-

		नंदुरबार	नवापूर	अंजणे	2 2014-2015	35,250/-
		जळगांव	चोपडा	अडावद	1 2014-2015	15,36,658/-
		अहमदनगर	श्रीगोंदा	देऊळगाव	1 2012-2013 ते 2014-2015	37,260/-
		अहमदनगर	कोपरगांव	डातुच खु.	1 2012-2013 ते 2014-2015	7,31,938/-
		अहमदनगर	कोपरगांव	रांजणगाव देशमुख	2 2012-2013	7,000/-
		सातारा	खंडाळा	शिरवळ	1 2010-2011 ते 2011-2012	72,34,421/-
		सांगली	पलूस	बांबवडे	1 2010-2011 ते 2011-2012	15,71,048/-
		वाशिम	मंगरुळपीर	दस्तापूर	1 2010-2011 ते 2012-2013	-----
		यवतमाळ	पांढरकवडा	कोदोरी	2 2010-2011 ते 2012-2013	11,026/-
		नागपूर	कामठी	येरखेडा	1 2013-2014 ते 2014-2015	37,94,291/-
		चंद्रपूर	सिंदेवाही	नवरगाव	3 2013-2014 ते 2014-2015	-----
		गडचिरोली	सिरोंचा	नगरम	1 2013-2014 ते 2014-2015	32,549/-
2	अभिलेखे लेखापरीक्षणास उपलब्ध न झाल्याबाबत.	ठाणे	भिवंडी	तळवली- अर्जुनली	5 2014-2015	35,27,337/-
		ठाणे	भिवंडी	तळवली- अर्जुनली	6 2014-2015	1,22,000/-

		पालघर	पालघर	नगावे	10 2014-2015	7,27,400/-
		रायगड	अलिबाग	शहाबाज	3 2013-2014	-----
		सिंधुदूर्ग	देवगड	साळशी	15 2014-2015	7,253/-
		सिंधुदूर्ग	कणकवली	शिरवळ	7 2014-2015	1,72,000/-
		नाशिक	चांदवड	गणुर	5 2010-2011 ते 2014-2015	6,52,620/-
		नाशिक	निफाड	धारणगाववीर	12 2012-2013 ते 2014-2015	25,97,000/-
		धुळे	शिंदखेडा	विरावे	14 2010-2011 ते 2014-2015	12,23,529/-
		धुळे	साक्री	घोडदे	13 2012-2013 ते 2014-2015	67,57,752/-
		धुळे	साक्री	बेहेरगाव	13 2010-2011 ते 2014-2015	10,48,324/-
		धुळे	धुळे	अंजग	14 2011-2012 ते 2014-2015	5,34,073/-
		जळगांव	मुक्ताईनगर	हिवरे	6 2012-2013	9,42,252/-
		जळगांव	भुसावळ	खडके	26 2013-2014	29,27,967/-
		पुणे	बारामती	शिरुफळ	21 2010-2011 ते 2011-2012	2,84,060/-
		पुणे	आंबेगाव	कोळवाडी - कोमटदरा	2 2010-2011 ते 2011-2012	5,56,916/-
		पुणे	शिरूर	गणेगांव दुमाला	20 2010-2011 ते 2011-2012	9,18,433/-

		सातारा	सातारा	सासपडे	12 2010-2011 ते 2011-2012	4,77,522/-
		सातारा	सातारा	चिंचणे वंदन	6 2010-2011 ते 2011-2012	10,00,710/-
		सातारा	वाई	सोमडी	10 2012-2013 ते 2014-2015	5,85,834/-
		कोल्हापूर	राधानगरी	धामणवाडी	7 2012-2013 ते 2013-2014	-----
		कोल्हापूर	करवीर	आंबेवाडी	3 2012-2013 ते 2013-2014	3,05,464/-
		सोलापूर	दक्षिण-सोलापूर	इंगळगी	3 2012-2013 ते 2013-2014	3,82,319/-
		अमरावती	चिखलदरा	शहापूर	2 2010-2011 ते 2012-2013	3,65,752/-
		अमरावती	चिखलदरा	खिरपाणी	2 2010-2011 ते 2012-2013	14,65,414/-
		अकोला	मुर्तिजापूर	मुरब्बा	2 2013-2014 ते 2014-2015	19,28,574/-
		अकोला	बाळापूर	पारस	2 2010-2011 ते 2012-2013	13,00,000/-
		अकोला	पातूर	चांगेफळ	5 2010-2011 ते 2012-2013	2,67,468/-
		वाशिम	रिसोड	कुन्हा	5 2013-2014 ते 2014-2015	3,17,751/-
		वाशिम	कारंजा	उंबर्डा बाजार	6 2007-2008 ते 2012-2013	8,61,297/-

		यवतमाळ	पुसद	वडगांव	6 2010-2011 ते 2012-2013	2,56,450/-
		यवतमाळ	यवतमाळ	झुली	2 2010-2011 ते 2012-2013	3,73,376/-
		बुलढाणा	मलकापूर	हरणखेड	5 2010-2011 ते 2012-2013	2,67,849/-
		बुलढाणा	जळगाव जामोद	सुनगाव	8 2010-2011 ते 2012-2013	1,76,500/-
		बुलढाणा	नांदूरा	तांदुळवाडी	3 2010-2011 ते 2012-2013	5,600/-
		नागपूर	नागपूर	वेळाहरी	15 2013-2014 ते 2014-2015	1,29,98,477/-
		नागपूर	नागपूर	शिरपूर	7 2013-2014 ते 2014-2015	11,71,834/-
		भंडारा	पवनी	सोमनाळा	2 2013-2014 ते 2014-2015	4,05,598/-
		भंडारा	साकोली	उमरझरी	3 2007-2008 ते 2014-2015	36,68,693/-
		भंडारा	साकोली	उमरझरी	5 2007-2008 ते 2014-2015	-----
		गोंदिया	गोंदिया	पांढराबोडी	4 2013-2014 ते 2014-2015	44,05,933/-
		गोंदिया	सडक-अर्जुनी	पुतळी	4 2013-2014 ते 2014-2015	10,58,414/-
		चंद्रपूर	राजुरा	कढोली	6 2013-2014 ते 2014-2015	10,11,376/-

		गडचिरोली	आरमोरी	वासाडा	4 2013-2014 ते 2014-2015	25,03,733/-
		जालना	बदनापूर	ढासला	5 2014-2015	3,75,400/-
		जालना	परतूर	बाबुवरा	5 2014-2015	13,83,700/-
		जालना	परतूर	उस्मानपूर	5 2014-2015	3,81,516/-
		जालना	जाफ्राबाद	मेरखेडा	5 2014-2015	2,69,581/-
		जालना	जाफ्राबाद	टेंभुर्णी	5 2014-2015	11,27,061/-
		बीड	केज	उंदरी	11 2014-2015	14,63,200/-
		बीड	गेवराई	पाचेगांव	8 2014-2015	20,52,000/-
		बीड	बीड	मांजरसुंवा	4 2014-2015	5,950/-
		परभणी	गंगाखेड	ईसाद	10 2014-2015	85,58,270/-
		परभणी	गंगाखेड	ईसाद	11 2014-2015	-----
		नांदेड	उमरी	सावरगांव	8 2012-2013 ते 2013-2014	-----
		लातूर	लातूर	निवळी	10 2013-2014 ते 2014-2015	2,49,700/-
		लातूर	शिरूर अनंतपाळ	धामणगांव	4 2012-2013 ते 2014-2015	41,23,431/-
3	प्रमाणक / उपप्रमाणकाशिवाय केलेल्या खर्चाबाबत.	रायगड	अलिबाग	शहाबाज	5 2013-2014	1,83,352/-
		रायगड	अलिबाग	चरि	8 2012-2013 ते 2013-2014	9,27,045/-
		सिंधुदूर्ग	कणकवली	शिरवल	6 2014-2015	24,038/-

		नाशिक	इगतपुरी	साकुर	11 2010-2011 ते 2014-2015	5,21,751/-
		नाशिक	निफाड	निफाड	31 2010-2011 ते 2014-2015	37,98,935/-
		नाशिक	मालेगांव	मांजरे	5 2010-2011 ते 2014-2015	2,97,955/-
		सातारा	जावळी	बिभवी	14 2010-2011 ते 2011-2012	5,67,446/-
		सांगली	कवठेमहाकाळ	बनेवाडी	5 2010-2011 ते 2011-2012	1,33,455/-
		कोल्हापूर	हातकणंगले	कबनुर	4 2012-2013 ते 2013-2014	36,79,519/-
		अमरावती	चिखलदरा	कुलंगणा खु.	5 2010-2011 ते 2012-2013	2,65,120/-
		अमरावती	वरुड	वाई खु.	4 2013-2014 ते 2014-2015	9,51,890/-
		वाशिम	मानोरा	हिवरा खु.	2 2010-2011 ते 2012-2013	1,08,999/-
		चंद्रपूर	सिंदेवाही	पवनाचक	4 2013-2014 ते 2014-2015	4,11,829/-
		उस्मानाबाद	तुळजापूर	काटी	19 2014-2015	16,62,464/-
		उस्मानाबाद	भूम	देवळाली	13 2014-2015	11,77,049/-
4	दरपत्रकाशिवाय खरेदी	नंदुरबार	शहादा	कोंठळ त श	10 2014-2015	1,43,540/-
		नंदुरबार	शहादा	कन्साई	10 2014-2015	1,46,769/-

		जळगांव	भुसावळ	वरणगाव	30 2010-2011 ते 2014-2015	64,31,819/-
		अहमदनगर	श्रीगोंदा	पिसोरेखांड	10 2012-2013 ते 2014-2015	80,173/-
		सांगली	कडेगांव	सोहोली	5 2010-2011 ते 2011-2012	2,20,964/-
		सोलापूर	सांगोला	भोपसेवाडी	8 2012-2013 ते 2013-2014	31,58,819/-
		यवतमाळ	महागाव	धारमोहा	7 2010-2011 ते 2012-2013	2,06,728/-
		चंद्रपूर	चिमूर	लावारी (बोथली)	7 2013-2014 ते 2014-2015	1,04,500/-
		नागपूर	उमरेड	कळमना बेला	10 2013-2014 ते 2014-2015	4,90,412/-
		गडचिरोली	एटापल्ली	कोटमी	4 2013-2014 ते 2014-2015	3,15,350/-
		हिंगोली	औंढा-नागनाथ	निशाना	9 2012-2013	23,346/-
5	निनावी नोंदविलेल्या खर्चाबाबत.	धुळे	साक्री	बेहेरगाव	14 2010-2011 ते 2014-2015	99,850/-
		धुळे	धुळे	अजंग	20 2011-2012 ते 2014-2015	2,50,000/-
		पुणे	शिरूर	गणेगाव दुमाला	5 2010-2011 ते 2011-2012	17,846/-
		गोंदिया	सडक-अर्जुनी	परसोडी-सडक	6 2013-2014 ते 2014-2015	43,600/-

		नांदेड	कंधार	बाळंतवाडी	8 2010-2011 ते 2012-2013	2,46,225/-
		नांदेड	उमरी	सावरगांव	7 2012-2013 ते 2013-2014	4,83,083/-
		उस्मानाबाद	उस्मानाबाद	येडशी	15 2014-2015	3,44,458/-
		उस्मानाबाद	लोहारा	लोहारा बु.	15 2014-2015	6,67,836/-
		लातूर	चाकूर	कबनसांगवी	14 2012-2013 ते 2014-2015	1,12,900/-
		लातूर	उद्गीर	निडेबन	16 2012-2013 ते 2014-2015	2,05,400/-
6	मुल्यांकनापेक्षा जादा खर्च केल्याबाबत.	पुणे	इंदापूर	कुरवली	18 2010-2011 ते 2011-2012	85,406/-
		अकोला	अकोला	बोरगांव मंजु	13 2010-2011 ते 2012-2013	40,18,716/-
		अकोला	बार्शीटाकळी	वडगांव	5 2006-2007 ते 2011-2012	2,31,207/-
		बुलढाणा	संग्रामपूर	तामगाव	7 2010-2011 ते 2012-2013	51,520/-
		बुलढाणा	लोणार	हिवराखंड	4 2010-2011 ते 2012-2013	21,532/-
		नागपूर	मौदा	इंदोरा-मौदा	5 2013-2014 ते 2014-2015	4,90,412/-
		गोंदिया	देवरी	मेहताखेडा	1 2013-2014 ते 2014-2015	49,446/-
		चंद्रपूर	सिंदेवाही	आलेसूर	3 2013-2014 ते 2014-2015	99,687/-

		गडचिरोली	कुरखेडा	दादापूर	2 2010-2011 ते 2012-2013	4,49,896/-
		औरंगाबाद	पैठण	बिडकीन	5 2013-2014 ते 2014-2015	2,89,275/-
		उस्मानाबाद	उस्मानाबाद	मेडसिंगा	8 2013-2014 ते 2014-2015	17,61,700/-
		उस्मानाबाद	तुळजापूर	अपसिंगा	2 2014-2015	1,740/-
		उस्मानाबाद	तुळजापूर	अपसिंगा	3 2014-2015	79,035/-
7	वसुल रक्कमा ग्रामनिधीत जमा न केल्याबाबत.	ठाणे	भिवंडी	कारीवली	17 2014-2015	54,372/-
		ठाणे	कल्याण	वडवली	3 2014-2015	45,000/-
		पालघर	डहाणू	आसनगाव	18 2014-2015	1,42,525/-
		रायगड	अलिबाग	शहाबाज	7 2013-2014	3,470/-
		रायगड	अलिबाग	चरि	9 2012-2013 ते 2013-2014	4,886/-
		सिंधुदूर्ग	कुडाळ	बिबवणे	12 2014-2015	2,244/-
		सिंधुदूर्ग	कणकवली	शिडवणे	8 2014-2015	2,131/-
		नाशिक	निफाड	निफाड	27 2010-2011 ते 2014-2015	30,669/-
		नाशिक	पेठ	करंजाळी	4 2009-2010 ते 2014-2015	17,100/-
		पुणे	पुरंदर	सटलवाडी	1 2010-2011 ते 2011-2012	25,948/-

		सातारा	खटाव	मायणी	16 2010-2011 ते 2011-2012	1,18,556/-
		कोल्हापूर	हातकणंगले	कबनुर	6 2012-2013 ते 2013-2014	94,325/-
		कोल्हापूर	आजरा	आजरा	9 2012-2013 ते 2013-2014	1,65,472/-
		सोलापूर	मंगळवेढा	भाळवणी	27 2007-2008 ते 2011-2012	8,500/-
		अमरावती	चिखलदरा	सावलीखेडा	2 2010-2011 ते 2012-2013	2,34,290/-
		अकोला	मुर्तिजापूर	धानोरा वैद्य	1 2013-2014 ते 2014-2015	81,125/-
		वाशिम	मानोरा	वसंतनगर	7 2010-2011 ते 2012-2013	36,930/-
		वाशिम	कारंजा	धनज (बु.)	4 2010-2011 ते 2012-2013	22,500/-
		यवतमाळ	पुसद	शिळोणा	9 2010-2011 ते 2012-2013	9,05,040/-
		भंडारा	साकोली	उमरझरी	1 2007-2008 ते 2014-2015	1,80,908/-
		भंडारा	मोहाडी	बोथली	1 2008-2009 ते 2011-2012	2,07,687/-
		गोंदिया	तिरोडा	भजेपार	8 2013-2014 ते 2014-2015	1,82,295/-
		गडचिरोली	धानोरा	रांगी	4 2013-2014 ते 2014-2015	37,364/-

		बीड	अंबाजोगाई	वाकडी	4 2014-2015	-----
8	अग्रिम समायोजन न झालेबाबत.	जळगांव	चोपडा	अडावद	15 2014-2015	16,18,582/-
		अहमदनगर	राहता	पिंपळस	40 2010-2011 ते 2012-2013	13,200/-
		सांगली	कवठेमहाकाळ	कवठेमहाकाळ	43 2012-2013	4,56,222/-
		अमरावती	चांदुर रेल्वे	मांडवा	7 2010-2011 ते 2012-2013	20,000/-
9	व्याजाची रक्कम शासनाकडे भरणा न करणेबाबत.	नंदुरबार	नंदुरबार	व्याहुर	3 2014-2015	12,143/-
		नंदुरबार	धडगांव	मांडवी बु.	5 2014-2015	2,20,154/-
10	बँक ताळमेळाबाबत	ठाणे	कल्याण	म्हारळ	26 2014-2015	3,17,001/-
11	आकारणी केलेल्या करांच्या रक्कमा वसुल न केल्याबाबत.	पालघर	डहाणू	बोर्डी	6 2014-2015	4,70,485/-
12	विकास कामांवर केलेल्या खर्चाबाबत	सांगली	कवठेमहाकाळ	कोंगनोळी	10 2010-2011 ते 2011-2012	4,98,382/-
13	13 व्या वित्त आयोग बांधकामावरील खर्चाबाबत.	औरंगाबाद	फुलंब्री	शेलगाव खु.	6 2013-2014 ते 2014-2015	6,24,264/-
14	सामान्य रोखकिर्दीतील उणिवांबाबत.	बीड	पाटोदा	येवलवाडी स.	25 2014-2015	-----
15	ग्रामनिधी योजनेतून केलेल्या खर्चाच्या प्रमाणकाबाबत.	परभणी	परभणी	भारस्वाडा	5 2014-2015	13,16,000/-
16	शौचालय अनुदान अखर्चित असलेबाबत.	परभणी	सोनपेठ	लोहीग्राम	8 2014-2015	96,700/-

17	ग्रामपंचायत कर्मचारी यांना रोखीने वेतन अदा करणेबाबत.	परभणी	गंगाखेड	ईसाद	23 2014-2015	2,75,452/-
18	ग्रामपंचायतीने केलेल्या बांधकामाचे खर्चातील अनियमिततेबाबत.	हिंगोली	बसमत	टेंभुर्णी	4 2011-2012 ते 2012-2013	21,56,200/-
		हिंगोली	बसमत	हयातनगर	4 2012-2013	13,98,700/-
19	पावती पुस्तकाबाबत.	नांदेड	अर्धापूर	देगाव खु.	20 2012-2013	-----
		नांदेड	अर्धापूर	गणपुर	27 2012-2013	-----
20	दिवाबत्ती व ग्रामीण पाणीपुरवठा योजनेच्या विजदेयकाबाबत.	उस्मानाबाद	तुळजापूर	अपसिंगा	19 2014-2015	43,98,516/-
21	नियमबाहय साहित्य खरेदी	लातूर	लातूर	रामेश्वर	1 2010-2011 ते 2014-2015	6,98,592/-

5.82 ग्रामपंचायतीमधील इतर नियमबाहय बाबी

महाराष्ट्र प्रधान ग्रामपंचायतीचे बाबतीत विशिष्ट व्यवहारासंबंधी सांख्यिकी माहिती ही ग्रा.पं.1 ते 9 या नमुन्यात सहाय्यक संचालक, स्थानिक निधी लेखापरीक्षा यांचेमार्फत जिल्हा परिषदेकडून उपलब्ध करून घेऊन या अहवालात समाविष्ट करण्यात आलेली आहे. तसेच विहित नमुन्यात दिलेल्या माहितीची प्रत पुढील कार्यवाहीसाठी संबंधित जिल्हा परिषदेने शासनाच्या ग्रामविकास विभागाला सादर करणेबाबत या विभागाने सुचना दिलेल्या आहेत.

5.83 विविक्षित प्रयोजनासाठी मंजूर केलेले अनुदान त्याच प्रयोजनासाठी न वापरता इतर प्रयोजनासाठी वापरणे.

विविक्षित कार्य पार पाडण्यासाठी ग्रामपंचायतीना शासनातर्फे अनुदान मंजूर केले जाते. परंतु सदर अनुदानाच्या रकमा मंजूर प्रयोजनार्थ न वापरता दुस-याच कामासाठी वापरल्याचे निदर्शनास आले. उदारणार्थ, 19 ग्रामपंचायतीना 2013-2014 ते 2014-2015 या कालावधीमध्ये रुपये 20,19,696/- एवढी रक्कम मंजूर करण्यात आली होती. या मंजूर रकमेपैकी रुपये 11,21,998/- एवढी रक्कम मंजूर प्रयोजनार्थ वापरल्याचे आढळून आले. यावरून उरलेली रक्कम रुपये 8,97,698/- इतर बाबींवर खर्च केल्याचे दिसून येते.

5.84 मंजूर प्रयोजना व्यतिरिक्त इतर कारणांसाठी कर्जाची रक्कम वापरणे/ शिल्लक कर्जाची रक्कम परत न करणे.

मंजूर प्रयोजना व्यतिरिक्त इतर कारणांसाठी कर्जाची रक्कम वापरणे/शिल्लक कर्जाची रक्कम परत करण्याबाबतची प्रकरणे निरंक असून शिल्लक कर्जाची रक्कम परत न करण्याबाबत देखिल प्रकरणे निरंक आहेत.

5.85 सरपंच व ग्रामसेवक यांनी ग्रामनिधीपैकी कायम स्वरूपाची आगाऊ रक्कम विहित मर्यादेच्या पलिकडे रोख हाती ठेवणेबाबत.

सन 2014-2015 या वित्तीय वर्षामध्ये 227 ग्रामपंचायतीच्या एकूण 226 कर्मचा-यांनी रुपये 1,21,05403/- एवढी रक्कम विहित मर्यादेच्या पलिकडे नियमबाह्यपणे स्वतःजवळ ठेवल्याचे निदर्शनास आले. मुंबई ग्रामपंचायत (ग्रामनिधीची अभिरक्षा व गूंतवणूक) नियम, 1959 चे नियम क्र.3 मधील तरतुदीनुसार सदर बाब नियमबाह्य आहे.

5.86 सरपंच ग्रामसेवक व ठेकेदार यांच्या कडून वसूल व्हावयाच्या अग्रिम धनाच्या शिल्लकेबाबत.

ग्रामपंचायतीचे सरपंच ग्रामसेवक, ठेकेदार यांचेकडे मोठ्या प्रमाणात ग्रामनिधीची रक्कम अग्रिम स्वरूपात ब-याच कालावधीपासून समायोजनाअभावी थकित असल्याचे निदर्शनास आले. सन 2014-2015 मध्ये एकूण 25 ग्रामपंचायतीमध्ये अशाप्रकारे सन 2010-2011 पासून वेळोवेळी निरनिराळ्या कारणांसाठी देण्यात आलेली रुपये 13,82,556/- एवढी रक्कम समायोजनाअभावी थकित असल्याचे आढळून आले. याबाबत सविस्तर आक्षेप संबंधित ग्रामपंचायतीच्या लेखापरीक्षण अहवालात समाविष्ट करण्यात आले आहे. सदर रक्कम फार काळ ग्रामनिधीबाहेर राहिल्याने ग्रामपंचायतीना तेवढ्या रकमेच्या व्याजाच्या रकमेला मुकावे लागले आहे. तसेच रकमा दिर्घकाळ प्रलंबित राहिल्याने संबंधित व्यक्ती सेवानिवृत्त/मयत झाले असल्याची शक्यता आहे. तरी या व्यक्तीकडून रकमा वसूल होणे शक्य नसल्यास त्या निर्लेखित कराव्या लागतील.

5.87 लोकवर्गणी रक्कम वसूल न करणे.

जिल्हा परिषदांकडून सामुहिक विकास योजना स्थानिक विकास योजना वगैरे योजनांतर्गत कामासाठी ग्रामपंचायतींना सहाय्यक अनुदान देण्यात येते. अशा कामावरील काही टक्के खर्च स्थानिक लोकांकडून रोख रकमेत, वस्तुरूपाने अगर श्रमदानाने मिळणा-या अंशदानातुन भागवावयाचा असतो. परंतु अशा प्रकारे लोकवर्गणी लोक अंशदान वसूल न करताच अमरावती जिल्हयातील एका ग्रामपंचायतीने एक विकास योजनेसाठी वसूल करावयाच्या रक्कम रुपये 1,14,30,550/- लोकवर्गणीपैकी प्रत्यक्षात रक्कम रुपये 13,72,370/- एवढीच लोकवर्गणी वसूल केली आहे.

5.88 अहवाल वर्षात ग्रामपंचायतीमध्ये झालेला नियमबाहय खर्च.

मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, 1958 मधील तरतुदीनुसार अंदाजपत्रकात तरतुद नसताना खर्च करणे, अंदाजपत्रकातील तरतुदीपेक्षा जादा खर्च करणे, सक्षम अधिका-याची मंजूरी नसताना खर्च करणे, अनूजेय बाबींव्यतिरिक्त खर्च करणे, दरपत्रकाशिवाय खरेदी करणे वगैरे प्रकारच्या नियमबाहय खर्चाच्या बाबी लेखापरीक्षणात निदर्शनास येतात. सन 2014-2015 मध्ये अशा प्रकारे 7990 ग्रामपंचायतीमध्ये सन 006-2007 ते 2013-2014 मध्ये एकूण रक्कम रुपये 3,40,90,63,188/- एवढी ग्रामनिधीची रक्कम नियमबाहय खर्च केल्याचे आढळून आले आहे.

5.89 सन 2014-2015 अहवाल वर्षात उघडकिस आलेल्या ग्रामनिधीचा अपहार दुर्विनियोग व नुकसानीची प्रकरणे.

सन 2014-2015 मध्ये एकूण 1462 ग्रामपंचायतीमध्ये घरपट्टी, बाजारकर वगैरे रकमा जमा न करणे, पावतीपुस्तक न ठेवता रकमा वसूल करणे, जमा रकमा व व्याज ग्रामनिधीत जमा न करणे अथवा कमी जमा करणे अशा प्रकारे एकूण रुपये 27,66,94,472/- एवढ्या रकमेचा अपहार अथवा दुर्विनियोग व नुकसानीस 1625 ग्रामपंचायत सरपंच, ग्रामविकास अधिकारी ग्रामसेवक, माजीसरपंच, माजी ग्रामसेवक व ठेकेदार जबाबदार असलेचे आढळून आले. याबाबत 2759 आक्षेप नोंदविण्यात आले असून योग्यती कार्यवाही करण्याचे संबंधित ग्रामपंचायतींना व जिल्हा परिषदांना सुचविण्यात आले आहे.

5.90 ग्रामपंचायतीच्या दुर्विनियोगाची प्रलंबित प्रकरणे.

महाराष्ट्र ग्रामपंचायत (लेखापरीक्षा) नियम, 1961 च्या नियम 19 अन्वये शोधून काढलेली लबाडीची किंवा अपहाराची किंवा कोणत्याही संशयास्पद परिस्थितीवरून वाजवी काढलेली प्रकरणे संबंधित सरपंच, जिल्हाधिकारी व संबंधित जिल्हा परिषदेला गोपनियरित्या कळविली जातात. सदर तरतुद प्रामुख्याने अपराधी व्यक्तीचा वेळेवर मागोवा घेऊन त्यांच्या विरुद्ध त्वरीत कार्यवाही करण्यात यावी.

लेखापरीक्षा विभागाने याबाबत विशेष अहवाल सादर केले असतानाही खाली दिलेल्या तपशीलाप्रमाणे अशा प्रकारची प्रकरणे मोठ्या प्रमाणावर थकित होती.

31 मार्च 2014 रोजी प्रलंबित असलेली		2014-2015 मधील नव्याने उघडकिस आलेली		एकूण	
प्रकरण संख्या	गुंतलेली रक्कम	प्रकरण संख्या	गुंतलेली रक्कम	प्रकरण संख्या	गुंतलेली रक्कम
1	2	3	4	5	6
28711	2393231798	2257	30712633	30968	2743439331

सन 2014-2015 मध्ये निकालातकाढलेली		31 मार्च 2015 अखेर शिल्लक असलेली	
प्रकरण संख्या	गुंतलेली रक्कम	प्रकरण संख्या	गुंतलेली रक्कम
7	8	9	10
734	139650390	30234	2603788941

		खटला दाखल केलेली		वर्गीकरण न केलेली	
प्रकरण संख्या	गुंतलेली रक्कम	प्रकरण संख्या	गुंतलेली रक्कम	प्रकरण संख्या	गुंतलेली रक्कम
11	12	13	14	15	16
7555	909791548	205	39000793	2809	278466478

परिशिष्ट "अ"

भाग - 1

अर्थसंकल्पीय व प्रत्यक्ष जमा व खर्चाचा तपशील

अर्थसंकल्प व प्रत्यक्ष रकमा (रुपये लाखात)					महसुली जमा		
अ. क्र.	जि.प.चे.नांव	अर्थसंकल्प रकमा			प्रत्यक्ष रकमा		
		शासकिय अनुदान	जि.प.उत्पन्न	एकुण	शासकिय अनुदान	जि.प.उत्पन्न	एकुण
1	ठाणे	121644.11	11654.01	133298.12	125768.01	12790.11	138558.12
2	रायगड	85857.49	13702.00	99559.49	85857.49	13702.11	99559.60
3	रत्नागिरी	67100.98	1296.65	68397.63	67100.98	1946.10	69047.08
4	सिंधुदुर्ग	45259.00	1468.00	46727.00	45259.00	2236.00	47495.00
5	नाशिक	131183.69	5108.91	136292.60	139765.32	7742.91	147508.23
6	धुळे	49589.44	1034.05	50623.49	49576.43	1015.15	50599.58
7	नंदूरबार	54706.03	1194.65	55900.68	54706.03	1374.83	56080.86
8	जळगाव	101653.13	3298.53	104951.66	101653.13	3907.21	105560.34
9	अहमदनगर	131390.00	7423.00	138813.00	131390.00	7423.00	138813.00
10	पुणे	120307.86	16874.00	137181.86	120307.86	24539.25	144847.11
11	सातारा	39641.32	3733.23	43374.55	107249.74	7460.72	114710.46
12	सांगली	65794.59	8580.20	74374.79	74008.70	4226.70	78235.40
13	कोल्हापुर	100881.79	6568.01	107449.80	98539.23	6701.56	105240.79
14	सोलापुर	200069.28	16865.25	216934.53	200069.28	16865.25	216934.53
15	अमरावती	90818.14	3280.88	94099.02	90818.14	3280.88	94099.02
16	अकोला	47586.27	2292.91	49879.18	47586.27	3837.22	51423.49
17	वाशिम	31413.17	379.25	31792.48	31413.17	891.78	32304.95
18	यवतमाळ	100507.13	2172.83	102679.96	91465.06	1777.82	93242.88
19	बुलढाणा	7981.00	3627.00	11608.00	82621.00	2082.00	84703.00
20	नागपुर	66664.71	3706.23	70370.94	68652.98	5171.54	73824.52
21	वर्धा	43843.78	1420.88	45264.66	43843.78	2935.90	46779.68
22	भंडारा	46829.39	741.59	47570.98	46829.39	920.42	47749.81
23	गोंदिया	41405.0	5516.76	46921.76	41405.00	5516.76	46921.76
24	चंद्रपुर	79742.17	2804.95	82547.12	79742.17	4283.70	84025.87
25	गुजराती	60914.00	3298.76	64212.76	60914.63	2658.35	63572.98
26	औरंगाबाद	96145.52	2739.33	98884.85	85206.56	3119.29	88325.85
27	जालना	60411.73	6146.31	66558.04	60411.73	3848.54	64260.27
28	बीड	85745.00	1450.00	87195.00	85745.00	3335.00	89080.00
29	परभणी	65006.18	2681.64	67687.82	59096.46	1649.59	60746.05
30	हिंगोली	36938.86	492.47	37431.33	36938.86	773.12	37711.98
31	नांदेड	102244.52	1718.60	103969.12	102244.52	1511.03	103755.55
32	उस्मानाबाद	54751.76	1029.68	55781.44	58415.36	1777.32	60192.68
33	लातूर	69760.11	1288.00	71048.11	69760.11	1288.13	71048.24
		2503787.15	145588.56	2649375.71	2644961.39	162589.29	2806950.68

अर्थसंकल्प व प्रत्यक्ष रकमा (रुपये लाखात)					महसुली जमा		
अ. क्र.	जि.प.चे.नांव	अर्थसंकल्प रकमा			प्रत्यक्ष रकमा		
		शासकिय अनुदान	जि.प.उत्पन्न	एकुण	शासकिय अनुदान	जि.प.उत्पन्न	एकुण
1	ठाणे	110660.05	12475.12	123135.17	11982.27	11291.14	131173.41
2	रायगड	85857.49	13702.11	99559.60	72332.68	23141.90	95474.58
3	रत्नागिरी	69281.50	2111.09	71392.59	69281.50	1593.61	70875.11
4	सिंधुदुर्ग	49183.00	2104.00	51287.00	44053.00	2171.00	46224.00
5	नाशिक	131183.69	7310.02	138493.71	136777.60	7709.62	144487.22
6	धुळे	60607.08	1560.13	62167.21	49130.91	1345.98	50476.89
7	नंदूरबार	49765.96	2438.21	52204.17	49865.96	1168.92	50934.88
8	जळगाव	101659.13	3255.82	104908.95	101039.38	2672.49	103711.87
9	अहमदनगर	131390.00	7423.00	138813.00	133514.00	6504.00	140018.00
10	पुणे	120307.86	27103.00	147410.86	119365.76	23349.19	142714.95
11	सातारा	103778.85	7284.83	111063.68	101659.88	5924.30	107584.18
12	सांगली	65794.59	8580.20	74374.79	73612.84	3622.52	77235.36
13	कोल्हापुर	100881.79	7194.54	108076.33	97351.94	6911.27	104263.21
14	सोलापुर	0.00	0.00	0.00	207605.56	17525.16	225130.72
15	अमरावती	86880.76	3228.76	90109.52	86880.76	3228.76	90109.52
16	अकोला	47586.27	4557.25	52143.52	46120.80	3506.20	49627.00
17	वाशिम	31413.17	963.95	32377.12	30602.01	788.95	3848.96
18	यवतमाळ	96469.78	5213.89	101677.76	89912.62	4050.99	93963.61
19	बुलढाणा	7981.00	1747.00	9728.00	80272.00	2292.00	82564.00
20	नागपुर	65048.00	4747.13	69789.13	68929.77	5925.01	74854.78
21	वर्धा	43843.78	1420.88	45264.66	41706.58	1505.20	43211.78
22	भंडारा	46829.39	920.42	47749.81	48373.50	1308.35	49681.85
23	गोंदिया	41405.00	5516.76	46921.76	42017.62	3577.78	45595.40
24	चंद्रपुर	76542.52	5070.82	81613.34	76542.52	5117.40	81659.92
25	गडचिरोली	60914.63	3298.76	64213.39	55444.97	2101.83	57546.80
26	औरंगाबाद	96145.52	3000.45	99145.97	80900.20	2293.28	83193.48
27	जालना	58285.26	3822.44	62107.70	58285.26	2816.14	61101.40
28	बीड	85741.00	5065.00	90806.00	81505.00	5704.00	87209.00
29	परभणी	65689.48	1879.81	67569.29	58006.04	1708.92	59714.96
30	हिंगोली	36938.86	637.60	37576.46	35557.37	467.50	36024.87
31	नांदेड	102244.52	1717.66	103962.18	95512.68	1313.05	96825.73
32	उस्मानाबाद	24948.03	1042.08	55990.11	56195.01	816.37	57011.38
33	लातूर	69760.11	1288.13	71048.24	74440.02	1176.16	75616.18
		2355000.07	157680.86	2512680.93	2555036.01	164628.99	2719665.00

भाग-2

शासकिय अनुदानाचा तपशील

लेखापरीक्षण पुनर्विलोकन अहवाल परिच्छेद क्रमांक 1.7 निर्देशितमध्ये सन 2014-2015 मध्ये जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या यांना शासकिय व प्रशासकिय विभागाकडून मिळालेल्या अनुदानाचे प्रधान शीर्षवार विवरणपत्र

(रुपये कोटीमध्ये)

अ.क्र.	मिळालेल्या अनुदानाचे प्रधानशिर्ष	सप्रयोजन अनुदान	योजनांतर्गत अनुदान	आस्थापना अनुदान
1	2053- सामान्य प्रशासन	690.99	151.78	1898.04
2	2203-शिक्षण	8136.37	1509.68	4244.42
3	2059-सार्वजनिक बांधकाम	182.03	502.26	737.61
4	2702-लघुसिंचन व पाटबंधारे	77.08	283.60	121.35
5	2215-सार्वजनिक आरोग्य	198.83	657.59	163.95
6	2401-कृषि	13.78	31.68	60.78
7	2403-पशुसंवर्धन	164.31	186.47	128.41
8	2225-समाजकल्याण	145.39	688.50	65.63
9	2210-वैद्यकिय	488.87	417.27	415.38
10	2215-सामुहिक विकास	453.13	1014.01	161.45
11	2851-संकिर्ण	625.10	917.92	216.60
12	एकत्रित अनुदाने	36.56	321.81	2.47
	फरक	-32.15	-7.72	0.00
	एकुण	11180.29	6674.85	8216.09

टिप- सदरची माहिती जिल्हा परिषदेने पुरविलेल्या सांख्यिकी माहितीवरून घेण्यात आली आहे.

(कोल्हापुर जिल्हा परिषदेची माहिती अप्राप्त असल्याने निरंक आहे.)

परिशिष्ट "अ"

भाग - 3

(रुपये कोटीमध्ये)

अ.क्र.	मिळालेल्या अनुदानाचे प्रधानशिर्ष	सप्रयोजन अनुदान
1	2053- सामान्य प्रशासन	0.00
2	2203-शिक्षण	129.94
3	2059-सार्वजनिक बांधकाम	8.03
4	2702-लघुसिंचन व पाटबंधारे	0.00
5	2215-सार्वजनिक आरोग्य	0.94
6	2401-कृषि	632.39
7	2403-पशुसंवर्धन	0.00
8	2225-समाजकल्याण	37.47
9	2210-वैद्यकिय	0.00
10	2215-सामुहिक विकास	0.00
11	2851-संकिर्ण	8.78
12	एकत्रित अनुदाने	289.68
	फरक	0.00
	एकुण	1107.23

टिप- सदरची माहिती जिल्हा परिषदेने पुरविलेल्या सांख्यिकी माहितीवरून घेण्यात आली आहे.

परिशिष्ट "अ"

भाग-4

लेखापरीक्षा पुनर्विलोकन अहवाल परिच्छेद 1.7 मध्ये निर्देशित बदली केलेल्या योजना/बांधकामे यांचेशी संबंधित नसलेली अनुदाने

(रुपये कोटीमध्ये)

विभाग	वर्ष	प्रोत्साहन अनुदाने	स्थानिक उपकरसापेक्ष अनुदाने	मुद्रांक शुल्क अनुदाने	इतर अनुदाने	जमीन महसुल, समानीकरण व तुट भरपाई अनुदान	एकूण
	2014-2015	15.68	154.44	476.38	4609.33	20.72	5276.55

टिप- सदरची माहिती जिल्हा परिषदेने पुरविलेल्या सांख्यिकी माहितीवरून घेण्यात आली आहे.

विवरणपत्र (ब)

**परिच्छेद व लेखापरीक्षा पुनर्विलोकन अहवालातील परिच्छेद 1.10
(अमरावती, नागपुर व औरंगाबाद विभाग वगळून)**

थकित प्राथमिक शिक्षण वर्गणीची स्थिती दिनांक 31.3.2015

अ.क्र.	जिल्हा परिषदेचे नांव	मार्च 2014 पर्यंत थकित असलेली वर्गणी	नगरपालिकेकडून जिल्हा परिषदेला मिळालेली वर्गणी सन 2014-2015	एकूण वर्गणी	सन 2014-2015 मध्ये वसूल केलेली वर्गणी	दिनांक 31.03.2015 अखेर शिल्लक असलेली वर्गणी
1	2	3	4	5	6	7
1	ठाणे	25.34	0.00	25.34	0.00	25.34
2	पालघर	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
3	रायगड	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
4	रत्नागिरी	508.67	72.00	580.67	0.00	580.67
5	सिंधुदुर्ग	105.05	39.03	144.08	25.33	118.75
6	नाशिक	383.54	24.63	408.17	0.00	408.17
7	धुळे	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
8	नंदुरबार	52.94	10.91	63.85	2.83	61.02
9	जळगाव	449.44	850.15	1299.59	0.00	1299.59
10	अहमदनगर	838.73	158.83	997.56	0.00	997.56
11	पुणे	10.12	0.00	10.12	0.00	10.12
12	सातारा	11.81	0.00	11.81	0.00	11.81
13	सांगली	106.80	17.30	124.10	0.00	124.10
14	कोल्हापुर	269.03	31.86	300.89	0.00	300.89
15	सोलापुर	78.28	0.00	78.28	0.00	78.28
	एकूण	2803.91	1240.55	4044.46	28.16	4016.30

टिप:- सदरची माहिती जिल्हा परिषदेने पुरविलेल्या सांख्यिकी माहितीवरून घेण्यात आली आहे.